

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Božič

**Razvoj sistema pridobivanja civilnih funkcionalnih
strokovnjakov v Republiki Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Božič

Mentorica: prof. dr. Ljubica Jelušič

**Razvoj sistema pridobivanja civilnih funkcionalnih
strokovnjakov v Republiki Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Razvoj sistema pridobivanja civilnih funkcionalnih strokovnjakov v Republiki Sloveniji

Republika Slovenije (RS) je kot članica zveze Nato prevzela obveznosti oblikovanja CIMIC – Civil Military Cooperation zmogljivosti za sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah. V okviru tega cilja je razvila svojevrsten sistem pridobivanja strokovnjakov, ki jih imenujemo civilni funkcionalni strokovnjaki (CFS). V diplomski nalogi sem ugotavljala ali je razvoj potekal skladno s planskimi dokumenti in cilji, ki so bili v njih določeni ter kako je v praksi implementiran. Poleg analize primarnih in sekundarnih virov, sem temo naloge raziskovala še empirično, in sicer z intervjuji strokovnjakov, ki sistem poznajo. Naloga se začne z razvojem sistema CFS v RS in pregledom relevantnih planskih dokumentov, pri čemer izpostavljam cilje, ki jih je RS določila na tem področju. Nadaljuje se s z razvojem CIMIC koncepta v Slovenski vojski, ki bi moral po teku vzporedno s sistemom CFS in nadalje z odnosom med CFS in SV. Zadnji del naloge je sestavljen še iz podatkov, ki sem jih pridobila iz intervjujev, ki se nanašajo na izpolnjevanje ciljev in izzive sistema. Ugotavljam, da se sistem CFS sooča z nemalo problemi pri čemer sta ključna težavno sodelovanje s SV in nezadostno medresorsko sodelovanje. Bistvena ugotovitev pa je, da CFS danes ne predstavlja več CIMIC zmogljivosti temveč deluje kot hibrid različnih tipov strokovnjakov.

Ključne besede: civilni funkcionalni strokovnjak, CIMIC, mednarodne operacije in misije, NATO.

Development of the Civil Functional Specialist System in Slovenia

Republic of Slovenia is a member state of NATO and as such has certain obligations to fulfill. Among them was the development of CIMIC – Civil Military Cooperation capabilities for peace operations. Slovenia has developed *sui generis* system in which CIMIC capabilities are defined as civil functional specialists (CFS). My main focus was whether the development of the system was in accordance with formal documents and the objectives defined and how it is implemented in practice. All the necessary information was obtained with the analysis of primary and secondary documents and with interviews with experts who know the system. The first chapters consist of the review of the development of the system in Slovenia and of an overview of relevant formal documents and objectives they define. Further chapters deal with the development of CIMIC concept in Slovenian Armed Forces (SAF) and the relationship between CFS and SAF. In the last chapter I analyze all the relevant information obtained from the interviews in regards of system's objectives and challenges. I have come to a conclusion that the CFS system faces quite a few problems with the key ones being problematic relationship with SAF and insufficient interdepartmental cooperation. However the main finding is that CFS is no longer CIMIC capability but acts as hybrid of different types of experts.

Key words: civil functional specialist, CIMIC, peace operations, NATO.

KAZALO

1 UVOD	5
2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR.....	6
2.1 Predmet preučevanja	6
2.2 Cilj preučevanja	6
2.3 Hipoteze	6
2.4 Metode	6
3 TEMELJNI POJMI	7
3.1 Mednarodne operacije in misije (MOM)	7
3.2 Celostni pristop	7
3.3 Civilno vojaško sodelovanje – Civil Military Cooperation (CIMIC)	8
3.4 Civilni funkcionalni strokovnjak - CFS	8
4 TEMELJNI DOKUMENTI NATA	8
5 RAZVOJ SISTEMA CFS V SLOVENIJI	10
6 PLANSKI DOKUMENTI	16
6.1 Poročila Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah	16
6.2 Srednjeročni obrambni programi	24
6.3 Letna poročila Ministrstva za obrambo	25
6.4 Obrambna strategija Republike Slovenije	28
7 SLOVENSKA VOJSKA IN CIMIC	30
8 SODELOVANJE MED CFS IN SV	33
9 SISTEM CFS V PRAKSI	35
9.1 Medresorsko sodelovanje	36
9.2 Uresničevanje nacionalnih interesov in povezovanje slovenskega gospodarstva z okoljem MOM	37
9.3 Načrtovanje in CIMIC projekti v Afganistanu	38
9.4 CFS in vojaška komponenta	39
9.5 Sodelovanje s SV	39
9.6 Sistem CFS: Preteklost, danes in prihodnost	41
10 ZAKLJUČEK	44
11 LITERATURA	46

1 UVOD

Konec hladne vojne predstavlja začetek redefiniranja varnostnega okolja, identifikacije novih groženj in iskanja novega pristopa do koncepta varnosti. Možnost konvencionalnega napada na državo postane skoraj nična, hkrati pa se pojavijo novi viri ogrožanja, ki so multidimenzionalne narave in težko predvidljivi. Varnost kot univerzalna vrednota preseže državne in regionalne meje in zahteva zaščito na globalni ravni. Mednarodne operacije in misije (MOM) so eno izmed sredstev mednarodne skupnosti s katero se poskuša ohranjati in vzpostavljati varnost ter stabilnost v konfliktnih državah. Za okolje modernih MOM je značilna globoka vpetost civilne dimenzije in raznolikost prisotnih akterjev. Spremembe varnostnega okolja so zahtevale bolj aktivno, integrirano in kohezivno sodelovanje vseh tistih akterjev, ki se trudijo za vzpostavitev varnosti in stabilnosti v MOM.

Adaptacija Nata - najpomembnejše obrambno vojaške mednarodne organizacije in pomemben kontributor sil v MOM, je bila neizogibna, saj izključno vojaški pristop ni bil več primeren za reševanje novih groženj. V MOM se ne soočajo več s tipičnimi vojaškimi akterji, temveč tudi z mednarodnimi organizacijami, nevladnimi in humanitarnimi organizacijami in drugimi akterji civilne narave. V svoji transformaciji sprejmejo celostni pristop reševanja kriz, katerega bistvo je angažiranje civilnih, vojaških in političnih sredstev in znotraj katerega se razvije koncept civilno vojaškega sodelovanja – CIMIC (Civil Military Cooperation). CIMIC postane eno izmed pomembnejših funkcijskih področij Nata, in kot tak neizogiben tudi za obrambne sisteme držav članic.

Republika Slovenija v MOM sodeluje že od l. 1997, ko je s Slovensko vojsko prvič nastopila v operaciji Alba v Albaniji. Z vstopom v Nato l. 2004 pa se v okviru slednjega začne obdobje intenzivnejšega sodelovanja v mednarodnem okolju. Članstvo v Natu je zahtevalo transformacijo obrambnega sistema in uveljavljanje novih konceptov, med drugim tudi koncepta CIMIC. Rezultat uveljavljanja CIMIC koncepta so civilni funkcionalni strokovnjaki, ki so ena izmed zmogljivosti Slovenije s katero nastopamo in se spopadamo s kriznimi situacijami v tujini. Razvoj civilnih funkcionalnih strokovnjakov je posebna zgodba Ministrstva za obrambo, ki jo raziskujem v svoji diplomski nalogi.

2 METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Predmet preučevanja

Predmet preučevanja diplomske naloge je razvoj sistema civilnih funkcionalnih strokovnjakov v Sloveniji, ki so bili oblikovani kot zmogljivost za civilno vojaško sodelovanje – Civil Military Cooperation (v nadaljevanju CIMIC) za Nato.

2.2 Cilj preučevanja

Cilj naloge je celovita opredelitev razvoja civilnih funkcionalnih strokovnjakov v Republiki Sloveniji. Pomen naloge je raziskati sistem pridobivanja civilnih zmogljivosti za Nato, analizirati njegove prednosti in slabosti, poiskati ključne spremembe in izzive od vzpostavitve sistema do danes ter pridobiti uvid v nadaljnji razvoj sistema. Temo diplomske naloge bom poleg preučevanja ustreznih dokumentov in literature, empirično raziskovala še z intervjuji.

2.3 Hipoteze

1. Razvoj civilnih funkcionalnih strokovnjakov poteka skladno s planskimi dokumenti Republike Slovenije.

2. Sistem civilnih funkcionalnih strokovnjakov je uveljavljen v praksi.

2.4 Metode

Metode raziskovanja teme se delijo na teoretični in empirični del diplomske naloge. Podatki teoretičnega dela naloge, ki se ukvarja z utemeljitvijo CIMIC koncepta znotraj Nata in razvojem funkcije civilnih funkcionalnih strokovnjakov v Sloveniji, so pridobljeni z analizo primarnih in sekundarnih virov, to so ustrezni Nato dokumenti, normativno pravni dokumenti RS na tem področju ter strokovna literatura. Metoda empiričnega dela se nanaša na intervjuje z izkušenimi CFS, oblikovalci sistema ter strokovnjaki, ki v njem aktivno delujejo.

3 TEMELJNI POJMI

Temeljni pojmi, ki jih je potrebno definirati za razumevanje te matike naloge so sledeči: mednarodne operacije in misije (MOM), celostni pristop, civilno vojaško sodelovanje (CIMIC) ter civilni funkcionalni strokovjak (CFS).

3.1 Mednarodne operacije in misije (MOM)

Sam pojem mirovnih operacij najdemo že v Društvu narodov, predhodnici OZN, to pa so bile razne povojne preiskovalne, nadzorne in opazovalne operacije (Grošelj 2007, 13). Moderne mirovne operacije kot jih poznamo danes pa izvirajo iz OZN, ki kot organizacija kolektivne varnosti po koncu druge svetovne vojne prevzame vlogo skrbnika mednarodnega miru in varnosti. Pojem mednarodnih operacij je temeljito razčlenila Ljubica Jelušič, ki mirovne operacije opiše kot:

Vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značino, da: imajo širši mednarodni mandat, praviloma s strani VS OZN; jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav; jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi; potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve status quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; potekajo tako, da povzročajo čim manj škode in ob uporabi minimalne potrebne sile za dosego ciljev mandata mirovne operacije (Jelušič 2005, 14).

3.2 Celostni pristop

Značilnost modernih MOM je kompleksnost, ki izvira iz raznolikosti sodelujočih akterjev, atipčnega in asimetričnega bojevanja, ter predvsem večje vpletenosti civilnega prebivalstva. Kompleksnost MOM zahteva celostni pristop reševanja, katerega priznava in uveljavlja tudi Nato. Po neuspelem soočanju s konfliktom na Balkanu v 90ih letih, Nato l. 1999 sprejme nov strateški koncept s katerim transformira svojo vlogo v mednarodnem prostoru kot akter, ki se zaveže k aktivnejšem sodelovanju v MOM (The Alliance's Strategic Concept 1999). Več kot deset let kasneje obogaten z novimi izkušnjami v MOM, Nato sprejme nov strateški koncept v katerega zapiše, da učinkovito krizno upravljanje zahteva celovito delovanje s političnimi, vojaškim in civilnimi sredstvi (Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization 2010). Tekom let Nato prepozna vrednost celostnega pristopa, ki zahteva angažiranje političnih, civilnih in vojaških sredstev, koordinirano sodelovanje z ostalimi mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, civilnim prebivalstvom in drugimi akterji skozi vse faze MOM, identifikacijo skupnih ciljev in koncentrirano delovanje za skupni

končni cilj, to je varno in stabilno okolje. Del celostnega pristopa je tudi koncept CIMIC, ki danes predstavlja eno najbolj urejenih in pomembnih funkcijskih področij Nata.

3.3 Civilno vojaško sodelovanje – Civil Military Cooperation (CIMIC)

CIMIC predstavlja pomembno funkcijsko področje Nata in je definirano kot:

»CIMIC je koordinacija in sodelovanje, v podporo misiji, med NATO poveljnikom ter civilnimi akterji, kamor spada nacionalno prebivalstvo, lokalne oblasti kot tudi mednarodne, nacionalne in nevladne organizacije in agencije.« (MC 411/1 Nato Military Policy on Civil-Military Co-operation 2003).

CIMIC je vojaška funkcija, katere bistveni namen je podpora poveljnikovemu mandatu na območju misije, ki se uresničuje s kontinuiranim sodelovanjem z lokalnim prebivalstvom, mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami in drugimi relevantnimi akterji.

3.4 Civilni funkcionalni strokovnjak - CFS

Civilni funkcionalni strokovnjak je zmogljivost, ki jo je RS oblikovala za potrebe Nata. CFS je utemeljen na funkcionalnem strokovnjaku iz takratne CIMIC doktrine Nata. Funkcionalni strokovnjak je opredeljen kot CIMIC zmogljivost, ki se jo angažira na taktični ravni in je v MOM napoten za specifične projekte, ki so bili v okviru kontinuiranega ocenjevanja civilnega okolja identificirani kot nujni za zadovoljevanje potreb lokalnega prebivalstva. V MOM izvajajo naloge na svojem strokovnem področju, ker v okolju MOM ni ustreznih kompetenc za izvajanje specifičnih projektov. Napoteni so le za čas potrebe po njihovem znanju, z namenom prenosa znanja na lokalno prebivalstvo. FS so po Nato CIMIC doktrini lahko vojaške ali civilne osebe, ki morajo imeti opravljeno CIMIC usposabljanje in biti izkušeni strokovnjaki na enem od sledečih področij: civilna administracija (vladne zadeve, pravni sistema, izobraževalni sistem, zdravstvo,...), civilna infrastruktura (komunikacijska, transportna in druga javna infrastruktura), humanitarne zadeve, gospodarstvo (gospodarski razvoj, kmetijstvo, industrija, trgovina,..), kulturne zadeve in izobraževanje (AJP 9 Nato Civil-Military Co-operation Doctrine 2003; AJP-3.4.9 Allied Joint Doctrine for Civil Military Cooperation 2013). RS je z edinstvenim sistemom pridobivanja strokovnjakov, ki prihajajo zgolj iz civilnega okolja, funkcionalnemu strokovnjaku dodala še naziv civilni.

4 TEMELJNI DOKUMENTI NATA

Za razumevanje funkcije CFS je potrebno dodobra razumeti koncept CIMIC, za potrebe katerega je CFS nastal. CIMIC je eno najbolj urejenih področij v Natu, saj doktrinarni dokumenti področje urejajo vse od taktične do strateške ravni.

MC 411/1 – NATO Military Policy on Civil-Military Cooperation

Dokument MC 411/1 predstavlja strateško raven CIMIC. V dokumentu je podana CIMIC definicija, ki sem jo zapisala že v temeljnih pojmi. Slednja je vojaško naravnana, saj so naloge izvajalcev CIMIC podrejene vojaškemu poveljniku in njegovim ciljem. Kratkoročni cilj je vzpostavitev in ohranjanje sodelovanja med vojaškim poveljnikom in civilnimi akterji, dolgoročni pa seveda uresničitev mandata misije. Hkrati jasno zapišejo, da CIMIC ne pomeni vojaškega nadzora nad civilnim okoljem ali obratno. Sile Nata še vedno ohranjajo primarno vojaško vlogo, saj naloge civilne narave opravljajo le v primeru in za čas odsotnosti ustreznih civilnih akterjev v okolju misije.

AJP 3.4.9. – Allied Joint Doctrine for Civil Military Cooperation 2013

Prvi doktrinarni dokument AJP 9 je bil sprejet l. 2003, v katerem je bil CIMIC opredeljen kot podporna funkcija v MOM. S sprejetjem novega dokumenta l. 2013 AJP 3.4.9, ki nadomesti AJP 9, CIMIC postane samostojno področje v okviru MOM. To pomeni, da se mora CIMIC upoštevati v vseh fazah načrtovanja in izvajanja nalog, zaradi česar nastanejo dokumenti, ki natančno urejajo štabne procese na vseh ravneh. V praksi to pomeni, da je za vsak dan trenutek, raven in situacijo, oblikovan ustrezen korak. AJP 3.4.9 je obvezujoča doktrina za države članice Nata, proces njene ratifikacije pa je bil sprožen l. 2013. SV ga je kot slovenski vojaški standard implementirala l. 2015 kar pomeni, da je ravnanje po CIMIC standardih obvezujoče (Kristovič 2017).

AJP 3.4.9 opredeljuje strateško/operativno raven koncepta CIMIC, ki temelji na celostnem pristopu in določa smernice za načrtovanje in izvajanje CIMIC politike.

Ključne funkcije CIMIC so:

- Civilno-vojaška zveza (vzpostavitev in vzdrževanje civilno vojaške zveze na vseh ravneh, vzpostavitev zvezne strukture, deljenje informacij, identifikacija skupnih ciljev, pospeševanje sodelovanja,...);
- Podpora silam (informiranje poveljnikov, kontinuirano ocenjevanje civilne situacije, promoviranje ciljev sil, CIMIC projekti,...);
- Podporam civilnim akterjem in okolju (podpora civilnemu okolju je omejena na mandat misije in se izpolnjuje le kadar nastopi vakuum pri izpolnjevanju osnovnih potreb civilnega okolja. Sredstva podpore so osebje, material, informacije, komunikacijski objekti,...) (AJP-3.4.9 Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation 2013).

Operativno raven poleg AJP 3.4.9 ureja tudi dokument **BI-SC FPG for CIMIC: Functional Planning Guidance for CIMIC**, ki vsebuje »navodila za sodelovanje in prispevek funkcionalnih organov s področja CIMIC pri načrtovanju in izvedbi operacij« (Kristovič 2015).

Na taktični je CIMIC urejen z **ACO Manual 86-1-1: Tactics, Techniques and Procedures (TTP)**, ki opredeljuje taktike, tehnike in procese pri izvajanju CIMIC nalog ter priročnikom **CIMIC Field Handbook**, ki opredeljuje načine izvajanja TTP na terenu (Kristovič 2015).

5 RAZVOJ SISTEMA CFS V SLOVENIJI

RS je v začetku l. 2000 v okviru programa Partnerstva za mir prevzela cilje, ki jih je morala izpolniti kot pogoj za vstop v Nato. Eden od ciljev je bil razvoj CIMIC zmogljivosti za Nato, natančneje oblikovanje skupine desetih funkcionalnih strokovnjakov za CIMIC, ki bi se priključili slovenskim kontingentom oz. zavezniškim silam. Cilj je bil v domeni Generalštaba SV, vendar je bil l. 2004 prenesen na takratni Sektor za civilno obrambo Ministrstva za obrambo (MO). Skupina strokovnjakov z vseh ministrstev pod vodstvom Bojana Pipenbaherja je oblikovala svojevrsten sistem pridobivanja funkcionalnih strokovnjakov, ki se od prakse ostalih držav članic Nata razlikuje po tem, da so slovenski funkcionalni strokovnjaki angažirani iz civilnega okolja in na misijo poslani kot civilna ter ne vojaška oseba. Posebnost sistema je tudi t.i. razširjen CIMIC koncept, ki pri zagotavljanju CFS zahteva sodelovanje vseh ministrstev katerih odgovornost je evidentiranje ustreznih in zainteresiranih strokovnjakov ter strokovna podpora (Pipenbaher 2009, 38–45).

V okviru oblikovanja cilja je MO v Centru za obrambno usposabljanje Poljče organizirala prvi CIMIC tečaj, ki je potekal od 5. do 9. septembra 2005. Inštruktorje Vrhovnega poveljstva zavezniškim sil v Evropi (SHAPE) je poslušalo 50 udeležencev, od tega jih je bilo pol iz SV, ostalo pa strokovnjaki iz različnih ministrstev. Tečaj je bil organiziran v okviru obveznosti pridobitve skupine desetih CFS (Šket Jarm 2005, 22).

Vlada RS l. 2005 sprejme Izhodišča o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v MOM, katera so bila leto kasneje normativno-pravno urejena s sprejemom Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju.

Z Uredbo je bil sistem zagotavljanja CFS za MOM na obrambnem področju celovito urejen. Določa postopke načrtovanja in izvajanja sodelovanja CFS. Odločitev za sodelovanje v MOM, večnacionalni pobudi ali organu mednarodne organizacije sprejme Vlada RS na podlagi predloga MO. Na podlagi Uredbe, ki določa postopke evidentiranja strokovnjakov, MO objavlja razpise z iskanimi kriteriji, ki jih posreduje ministrstvom in drugim državnim službam, slednje pa na podlagi prostovoljne odločitve kandidatov in soglasja njihovih nadrejenih kandidate evidentirajo.

Najprimernejše kandidate komisija MO povabi na usposabljanje. Prijavijo se lahko tudi kandidati iz gospodarskih družb, zavodov ali drugih organizacij. Evidenco kandidatov vodi MO. Program, izvedba in stroški usposabljanja so v domeni MO, napoteni pa so lahko le kandidati, ki so opravili vsa predpisana usposabljanja. CFS je napoten v okviru slovenskega kontingenta ali večnacionalnega poveljstva oz. organa mednarodne organizacije in je za čas napotitve podrejen pristojnemu CIMIC poveljniku oz. osebi odgovorni za njegovo vodenje. V času napotitve je CFS zaposlen na MO. Koordinator strokovne podpore iz domovine je MO, ostala ministrstva pa pripravljajo strokovna gradiva in analize, če so slednja potrebna za delo CFS. SV v okviru svojega mandata in zmogljivosti nudi logistično in varnostno podporo. Leta 2016 sprejete spremembe in dopolnitve so razširile možnosti napotitve CFS (poleg v MOM so CFS lahko napoteni v večnacionalne pobude in organe mednarodnih organizacij na obrambnem področju), podaljšale najdaljši možni čas napotitve z enega leta na tri in dodale nove naloge (Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju 2006; Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju 2016).

Uredba v 2. členu CFS določa sledeče naloge

- *svetovanje in zagotavljanje strokovne pomoči pristojnemu poveljniku ali drugi pooblaščenim osebi;*
- *svetovanje in zagotavljanje strokovne pomoči pristojnim državnim organom na območju delovanja* - naloga je bila dodana v okviru sprememb in dopolnitev l. 2016;
- *spremljanje razmer na območju delovanja ter priprava analiz, ocen in poročil s področja delovanja;*
- *pomoč pri izgradnji in krepitvi obrambnih zmogljivosti* - naloga je bila dodana v okviru sprememb in dopolnitev l. 2016;
- *priprava in izvajanje projektov civilno-vojaškega sodelovanja;*
- *sodelovanje z gospodarskimi družbami, zavodi in drugimi organizacijami ter nevladnimi organizacijami iz Republike Slovenije in pripravljanih pobud ter informacij o možnih gospodarskih, humanitarnih in drugih projektih s slovensko udeležbo;*
- *usklajevanje aktivnosti in nalog s pooblaščenimi predstavniki v mednarodnih operacijah*
- *izvajanje drugih nalog, vezanih na strokovno delovno področje, skladno z odločitvami in navodili pristojnega poveljnika ali druge pooblaščenice osebe v mednarodnih operacijah in Ministrstva za obrambo* (Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju, 2. čl.).

Poudariti je treba, da je CFS zmogljivost, ki se jo napoti zgolj v MOM na obrambnem področju in je ni enačiti s civilnim osebami, ki so poslani v mednarodne civilne misije in organe mednarodnih organizacij, kar ureja Zakon o napotitvi civilnih oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije (ZNOMCMO). Naloge civilnih oseb po ZNOMCMO so med drugim vzpostavitev pravne države in demokratičnih institucij, uveljavitev tržnega gospodarstva, usposabljanje javnih uslužbencev, podpora varnostno-političnemu razvoju itd. (Zakon o napotitvi civilnih oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije 2006).

CFS poleg izvajanja nalog s svojega strokovnega področja, CIMIC projektov in drugih CIMIC nalog, skrbi tudi za predstavljanje nacionalnih interesov. To zahteva temeljito načrtovanje in organizacijo ter sodelovanje vseh ministrstev v fazi priprav na MOM. Le tako se lahko ugotavlja interese drugih ministrstev, gospodarskih, nevladnih in drugih organizacij, ki bi jih lahko uresničevali v MOM. Pred odhodom MO po uskladitvi z MZZ in drugimi ministrstvi oblikuje sklep za Vlado RS, ki vsebuje namen, vse ugotovljene interese (gospodarske, varnostne, kulturne in druge), naloge in projekte CFS, vlogo SV kot varnostni in logistični steber in naloge ostalih ministrstev v fazi priprave in med napotitvijo. Vključitev vseh ministrstev zagotavlja celovit in sinergičen pristop k sodelovanju CFS v MOM (Pipenbaher 2009).

Prvo preverjanje usposobljenosti CFS je potekalo na vaji na Debelem rtiču, ki je potekala od 13. do 22. novembra 2006. Od prvega tečaja do vaje je bilo evidentiranih že 56 civilnih strokovnjakov, od tega jih je 41 opravilo vseh 5 predpisanih tečajev. Na vaji so preizkušali znanje 28ih CFS ter 16ih častnikov in podčastnikov SV, in sicer s simulacijo kriznega okolja v katerem so morali izvajati CIMIC naloge. Pri organizaciji in izvedbi vaje so sodelovali strokovnjaki različnih ministrstev, SV in Slovenske policije (SP) kot tudi dva pripadnika danske vojske, ki sta že delovala v CIMIC skupini na MOM. S svojimi izkušnjami sta pomagala razumeti praktičen del CIMIC koncepta. Namen vaje je bil tudi test ustreznosti določil Uredbe in priprava za prvo napotitev CFS na MOM, ki je bila načrtovana za marec 2007 (Šket Jarm 2006, 12–13).

Usposabljanje je bilo celostno zasnovano, saj je bil program sestavljen iz raznolikih področij, pri izvedbi pa so sodelovali inštruktorji CIMIC centra odličnosti iz Nizozemske (center odličnosti Nata, ki skrbi za doktrinarni razvoj koncepta CIMIC - CCOE), takratne CIMIC skupine Jug iz Italije (kasneje je bila preoblikovana v mednarodno CIMIC skupino – MNCG), oddelki za civilno-vojaško sodelovanje GŠSV, poveljstva sil SV in takratnega Poveljstva za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje SV (PDRIU), MNZ, MZZ, akademiki iz Fakultete za družbene vede, Filozofske in Teološke fakultete ter predstavniki Rdečega križa, Karitasa in Fundacije skupaj. Kakovost programa usposabljanja je bila izkazana konec leta 2007, saj je slovenska skupina desetih CFS prejela Nato certifikat za usposobljenost za civilno podporo zavezniškim silam v MOM. V tem dosežku smo bili prvi v Natu in dokali, da lahko majhna država zagotovi visoko usposobljene strokovnjake, ki lahko

operirajo v okviru nacionalnih ali zavezniških sil (Pipenbaher 2009). »Usposabljanj se je do konca l. 2008 udeležilo že 73 CFS, poleg njih pa še 71 častnikov in podčastnikov SV ter 46 vojaških in civilnih udeležencev držav članic Nata in Partnerstva za mir.« (Pipenbaher 2009, 46).

Konec februarja 2007 je bila v okviru slovenskega kontingenta SIKON15 v Natovo misijo Kosovo Force (KFOR) napotena prva skupina CFS. CIMIC skupino podrejeno bojni skupini Sokol so sestavljali trije CFS (univerzitetni gradbeni inženir iz Ministrstva za promet, univerzitetna pravnica iz Službe Vlade RS za zakonodajo in univerzitetna diplomirana veterinarica iz Veterinarske uprave RS), ki so skrbeli za civilne naloge s svojega strokovnega področja ter štirje pripadniki SV, ki so skrbeli za vojaške naloge. Poleg nalog s svojega strokovnega področja so CFS skrbeli za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami, lokalnimi avtoritetami in izvajali CIMIC projekte, ki jih je kot prednostne določil poveljnik bojne skupine. Ocena delovanja prve CIMIC skupine je pokazala, da je potrebno graditi razumevanje med vojaškim in civilnim delom in operacionalizirati podporo z domovine. Vsekakor pa se je izkazalo, da je CIMIC komponenta zelo pomemben del MOM, zaradi česar se je za prihodnje MOM zastavil cilj okrepljenega sodelovanja s CFS. V okviru tega cilja se je za l. 2008 načrtovalo 8 napotitev ter kar 15 napotitev letno od l. 2009 naprej (Pipenbaher v Šket Jarm 2007, 8–9).

Začetni uspeh je viden tudi v raznolikosti delovnih področij evidentiranih strokovnjakov, saj smo že l. 2007 imeli zmogljivosti za delovanje na področju »razvojnih politik, kmetijstva, gospodarstva, veterine, preskrbe s hrano, preprečevanja širjenja bolezni živalskega izvora, javne uprave, notranjih in zunanjih zadev, obrambe, informatike, zaščite kulturne dediščine, množičnih občil, energetike in električnega sistema, varstva okolja, cestne infrastrukture, šolstva in humanitarnih zadev.« (Pipenbaher v Šket Jarm 2007, 7). Od prve napotitve do konca leta 2008 je bilo napotenih že 8 CFS, sodelovanje pa je bilo razširjeno z napotitvijo 2 CFS v Natovo svetovalno skupino (NAT) na Kosovo in 1 CFS v PRT Herat¹ (pokrajinske skupine za obnovo - Provincial Reconstruction Team, ki so bile del Natove misije ISAF) v Afganistanu.

Leta 2008 je bila v Centru za obrambno usposabljanje Poljče in Vojašnici Vipava organizirana vaja za usposabljanje CFS ter pripadnikov SV za CIMIC. V vaji se je v simuliranih kriznih razmerah oblikovala CIMIC enota, ki je bila sestavljena iz »poveljstva, skupine za operacije in projekte, skupine za zveze in povezave, skupine za podporo in treh skupine CFS.« Civilni in vojaški del enote sta v simulaciji kriznih razmer oblikovala skupne ocene in analize, ki so podajale celovito civilno vojaško oceno. Takratni cilj SV naj bi bil oblikovanje stalne enote podobne sestave do l. 2009 h kateri bi se lahko priključili tudi CFS. (Pipenbaher 2008, 26–27)

¹ PRT – Provincial Reconstruction Team so bile skupine sestavljene iz civilnega in vojaškega osebja, ki so skrbele za humanitarno pomoč in naloge na področju obnove. PRT so bile sicer del misije ISAF, vodile pa so jih posamezne nacionalne države. PRT so bile posebna oblika organizacije, ki je delovala zgolj v Afganistanu (NATO 2007). PRT Herat in PRT Farah v katerih je s CFS sodelovala RS sta bili pod italijanskim in ameriškim poveljstvom.

Pipenbaher na podlagi izkušenj delovanja CFS do leta 2008 ugotavlja, da je bilo delovanje CFS v MOM uspešno, vendar pa se je izkazalo, da CIMIC zmogljivosti še niso bile popolnoma učinkovito izkoriščene ter da integriran pristop v praksi še ni uveljavljen. CFS namreč predstavlja zmogljivost, ki je veliko bolj prožna od toge vojaške strukture, saj lahko deluje individualno ali v skupini ter je usposobljen za delovanje na taktični (skupina CIMIC v KFOR, PRT Herat) kot tudi na strateško-operativni ravni (delovanje v NAT). Vendar pa je učinkovito uresničevanje nalog CFS mogoče zagotoviti le z večjo avtonomijo CFS znotraj CIMIC skupin in boljšim sodelovanjem s SV. Slednja v prvih izkušnjah še ni prepoznala dodane vrednosti CFS (Pipenbaher 2009).

Na mednarodnem CIMIC tečaju v Poljčah l. 2010, ki ga je organiziral Direktorat za obrambne zadeve MO (DOZ) je potekalo usposabljanje šeste generacije CFS. Tečaja se je poleg kandidatov za CFS udeležilo tudi 12 častnikov SV ter udeleženci iz Belgije, Španije, Italije, Madžarske, Slovaške in Nemčije. Tečaj so vodili belgijski CIMIC inštruktorji, poleg SV pa je sodelovala tudi SP in nevladne organizacije. Pomen mednarodnega tečaja na katerem so skupaj delovali pripadniki SV in CFS je predstavitev dodane vrednosti CFS, ki ga mora SV prepoznati kot učinkovito poveljnikovo orodje. Redna usposabljanja so pomembna tudi zaradi vzdrževanja skupine 90 CFS kot cilj Nata, ki ga mora RS izpolnjevati (Kodrič in Masten 2010, 12–13).

Kljub hitremu razvoju sistema in povečanem sodelovanju s CFS pa je na področju usposabljanja prišlo do zastoja. Začetni program usposabljanja je zajemal vsa relevantna znanja za delovanje v MOM in bil sestavljen iz petih tečajev ter mednarodnega tečaja in vaje za delovanje CFS v MOM na obrambnem področju. CFS so opravljali naslednje tečaje: tečaj o civilni udeležbi v MOM, tečaj o mednarodnem humanitarnem pravu ter varovanju naravne in kulturne dediščine v MOM, tečaj o osebni varnosti in učinkoviti uporabi komunikacijskih in odnosnih tehnik ter veččin pri delu z ljudmi v stresnih situacijah, tečaj o veri in običajih na območjih MOM, ter tečaj o uporabi angleške vojaške strokovne terminologije in standardih obrazcev v MOM. Od prvega sprejema programa, ki ga je minister za obrambo predpisal l. 2004 in je bil celostno oblikovan, se je program spremenil dvakrat, in sicer l. 2008 in l. 2010, pri čemer se je vsebina programa skrčila s petih tečajev in mednarodne vaje na dva tečaja. Program usposabljanja danes vsebuje tečaj o osebni varnosti in CIMIC/CFS tečaj pod okriljem CCOE (Pipenbaher 2016, 84). Izvajanje mednarodnega tečaja in vaje pa se je iz Centra za obrambno usposabljanje v Poljčah preneslo na CCOE. Slovenski CFS se na tem področju od l. 2009 usposablja v tujini, in sicer v CCOE na Nizozemskem ali v MNCG v Italiji (Pipenbaher 2016, 90). Prvotni program usposabljanja je bil celovito sestavljen, vendar pa je zaradi vsebinske razsežnosti trajal mesec dni ali še več. Z dolgo časovno odsotnostjo niso soglašali delodajalci strokovnjakov, kar je verjetno eden ključnih razlogov za krčenje programa usposabljanja (Marko Ogrizek 2017).

Do leta 2012 je bilo izvedenih že 8 napotitev v skupine CIMIC SV na Kosovo, 4 napotitve v NAT ter 8 napotitev v PRT Herat in Farah. Največ napotenih je bilo iz MO, in sicer 9, iz drugih ministrstev in vladnih služb 8 ter 1 predstavnica civilne družbe. Strokovnjaki so delovali na področju obrambe, veterine, kmetijstva, prava, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, financ, gradbeništva, informatike in humanitarnih zadev, kar izkazuje širok strokovni spekter skupine CFS. Slovenski sistem sodelovanja s CFS v MOM je bil prepoznan kot kakovostno primerljiv s sistemi ostalih držav članica Nata, vendar SV še ni razvila CIMIC enote, ki bi lahko predstavljala stalen okvir delovanja CFS in v okviru katere bi se na območjih MOM lahko izkoriščale komparativne prednosti vojaškega in civilnega dela (Pipenbaher 2012, 10–11). Prvotna ideja delovanja CFS je bila podporna vloga slovenskim kontingentom oz. CIMIC enoti v SV. Taka oblika sodelovanja pa je trajala le med 2007 (od prve napotitve) do l. 2010, po katerem se delovanje v CIMIC skupini na Kosovu prekine. Prekinitev je posledica problematičnega sodelovanja s SV katerega bom podrobneje raziskovala v nadaljevanju naloge. Od takrat naprej CFS na Kosovu ni bil več angažiran na taktični ravni, kakor je mišljeno za funkcionalnega strokovnjaka po CIMIC doktrini, temveč na operativno-strateški ravni kot obrambni svetovalci v NAT. Pri tem bi rada poudarila, da s sodelovanjem v NAT, CFS ne opravljajo več tipičnih CIMIC nalog. Njihova ključna naloga v NAT je namreč svetovanje kosovski Vladi za vzpostavitev Ministrstva za Kosovske varnostne sile, podrejeni pa so bili civilni in ne vojaški osebi. Tudi mag. Bojan Benedik, ki je bil kot CFS poslan v NAT, v članku za revijo SV, naloge, ki jih je tam opravljal definira kot neznačilne CIMIC naloge (Benedik 2009, 11) Taktični nivo delovanja na katerem so slovenski CFS še izvajali tipične CIMIC naloge, se je nadaljeval v Afganistanu, vendar ne v sodelovanju s slovenskim kontingentom, temveč pod poveljstvom tujih vojaških sil v PRT.

Od l. 2014 s prekinitvijo sodelovanja v Afganistanu do l. 2016, so CFS delovali le na operativno-strateški ravni na Kosovu, in sicer v okviru NAT in poveljstva KFOR. Do 7. julija 2017 je bilo napotenih 47 CFS (glej tabelo 5.1) od tega jih je bilo največ iz MO, in sicer kar 29. Med napotenimi sta bila tudi 2 upokojena strokovnjaka ter 2 strokovnjakinji, ki sta bili pred napotitvijo brezposelni. Baza CFS se povečuje in evidentiranje novih strokovnjakov se še zmeraj izvaja. Razpisi za nove kandidate se posredujejo ministrstvu, s čimer se uresničuje medresorsko sodelovanje na ravni zagotavljanja kandidatov. Sedanji nabor strokovnjakov sestavlja 40 CFS iz MO ter 65 zunanjih. Leta 2016 in 2017 so CFS prvič napoteni v nove države, to sta Makedonija in Gruzija. Tam opravljajo podobne naloge kot CFS na Kosovu, to so svetovalne naloge v Nato pisarnah oz. Natovih svetovalnih ekipah, ki so zadolžene za podporo izgradnji državno varnostne uprave. Vsi trenutno napoteni CFS so podrejeni vojaškemu poveljniku (Ogrizek 2017).

Čeprav je bil CFS ustvarjen kot zmogljivost za CIMIC še zdaleč ni samo element, ki se ga angažira na taktični vojaški ravni v MOM kot podpora poveljniku, kakor je bilo mišljeno prvotno. Načrtovalci sistema so sestavili širok nabor strokovnjakov, ki svoje znanje sedaj ponujajo na strateško-operativni ravni v pisarnah Nata in poveljstvih kot politično obrambni svetovalci. Posledica preoblikovanja delovanja CFS je močno povezano tudi z razvojem CIMIC koncepta v SV, ki bi moral potekati sinhrono s sistemom CFS. V naslednjih poglavjih bom na kratko opredelila razvoj CIMIC-a v SV in nadalje ugotavljala zakaj CFS po l. 2010 v MOM ne delujejo več s slovenskimi kontingenti, še pred tem pa bom opravila pregled relevantnih dokumentov RS, ki obravnavajo proučevano temo.

Tabela 5.1: ŠTEVILO NAPOTENIH CFS V MOM NA DAN 7. 7. 2017

2007	4
2008	3
2009	3
2010	3
2011	6
2012	3
2013	3
2014	6
2015	6
2016	6
2017	4
SKUPAJ	47

Vir: Ogrizek (2017).

6 PLANSKI DOKUMENTI

Planski dokumenti, ki so relevantni za diplomsko nalogo, so tisti dokumenti Vlade RS in njenih ministrstev, ki v svoji vsebini obravnavajo pretekle in prihodnje usmeritve delovanja CFS in SV na CIMIC področju.

6.1 Poročila Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah

6.2

Vlada RS na letni ravni za preteklo leto Državnemu zboru poroča o uresničevanju in izpolnjevanju določil Strategije o sodelovanju RS v MOM. Izdajo uradno poročilo, v katerem je zavedeno dogajanje in aktivnosti preteklega leta in prihodnje usmeritve. Strategija je začela veljati l. 2010, zato je bilo prvo poročilo obravnavano za l. 2010. V Strategiji so določeni postopki odločanja za sodelovanje v MOM in podan celovit nabor zmogljivosti. Poudarja pomen celovitega pristopa, torej

uravnoveženega sodelovanja z vojaškimi, civilnimi in političnimi zmogljivostimi in kontinuiranega sodelovanja vseh resorjev za učinkovito zastopanje nacionalnih interesov (Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah 2010). V poročilih sem se osredotočila predvsem na medresorsko sodelovanje, aktivnosti MO in MOM, kjer so delovali CFS in kjer je SV uresničevala naloge s področja CIMIC. Poleg preteklih dejavnosti in dosežkov sem v poglavjih prihodnjega delovanja na posameznih misijah iskala cilje, ki jih je RS določila na področju delovanja CFS in na področju CIMIC. Poudarila bi rada, da planski dokumenti ne uporabljajo termin CIMIC, temveč civilno vojaško sodelovanje, ki pa načeloma označuje delovanje vojske na domačih tleh. Zaradi tega sem v svoji nalogi civilno vojaško sodelovanje, ki se navezuje na delovanje v MOM, nadomestila s CIMIC.

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM V LETU 2010 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Priznava se pomembnost celostnega pristopa pri sodelovanju v MOM, ki vključuje sodelovanje vseh resorjev in racionalen razvoj različnih zmogljivosti. V letu 2010 si je RS prizadevala za krepitev medresorskega sodelovanja ter racionalni razvoj zmogljivosti (Poročilo Vlade RS Državnemu zboru 2011, 4–5). Učinkovito in kontinuirano medresorsko sodelovanje še zmeraj ni v celoti vzpostavljeno, izziv pa ostaja zlasti na področju skupnega načrtovanja, vsebinske podpore in samem izvajanju (Vlada Republike Slovenije 2011, 12).

Strategije opredeljuje tudi aktivnosti treh ključnih resorjev, to so Ministrstva za obrambo (MO), Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) in Ministrstva za notranje zadeve (MNZ). MO je v letu 2010 krepil notranje in medresorsko posvetovanje, ki je večinoma potekalo z MZZ. Kot interni mehanizem je delovala Usmerjevalna skupina za MOM (USMOM), ki je redno spremljala področje MOM. Na podlagi dela USMOM ter posveta z MZZ, konec leta MO izda Usmeritve ministrice za obrambo za sodelovanje v MOM v obdobju 2011-2012, v katerih so opredeljena prednostna območja sodelovanja, obseg sodelovanja z vojaškimi in civilnimi zmogljivostmi, finančni okvir in ukrepi za udejanjanje celostnega pristopa (Vlada Republike Slovenije 2011, 9).

Usmeritve ministrice je interni dokument z zaupno vsebino, ki določa prednostna območja sodelovanja z zmogljivostmi obrambnega sistema, število napotitev, itd.

RS je v I. 2010 CFS napotila v KFOR, in sicer na Ministrstvo za Kosovske varnostne sile v NAT, kjer je bil zadolžen za področje komunikacijsko informacijskih sistemov. Na področju CIMIC je bila aktivna tudi SV, in sicer z izvedbo 66 manjših projektov, na primer obnova šolskega igrišča in donacija šolskih potrebščin, pri čemer predvidevam, da je v večini primerov šlo za t.i. projekte hitrega učinka – QIP. QIP so hitro izvedljivi projekti kot so npr. donacija materialnih dobrin ali gradnja ceste, katerih namen je osvajanje src lokalnega prebivalstva, njihova pomanjkljivost pa je

po navadi kratkoročnost učinka. CIMIC naloge so izpolnjevale skupine za nadzor in povezovanje (LMT – liaison monitoring teams) (Vlada Republike Slovenije 2011, 15).

Druga najštevilčnejša MOM je bila ISAF v Afganistanu, v kateri je RS sodelovala s 70 pripadniki SV in 3 CFS. SV je vodila lastno OMLT skupino (operativna skupina za mentorstvo in povezave), ki je bila odgovorna za urjenje in mentorstvo afganistanske vojske. CFS so bili napoteni v PRT Herat, kjer so pod italijanskim poveljstvom opravljali projekte na področju veterine, izobraževanja in javne uprave. Največji je bil veterinarski projekt, pri katerem je z MO sodelovala še Veterinarska uprava RS in Veterinarska služba SV. Poleg veterinarskega projekta je bilo delovanje usmerjeno v razvoj Univerze v Heratu in krepitev zmogljivosti na področjih javne uprave kot so veterina, zdravstvo, kmetijstvo in živinoreja. CFS pod okriljem MO so skupaj z MZZ, Pionirskim domom - Centrom za kulturo mladih Ljubljana in zunanjim ministrstvom ZDA izvedli projekt tečaja grafike v Ljubljani, ki je bil namenjen profesorjem in študentom Fakultete za umetnost Univerze v Heratu. Projekt je bil realiziran v sklopu razvojne pomoči za Afganistan (Vlada Republike Slovenije 2011, 26).

Prihodnje sodelovanje v MOM bo zaznamovalo manjšanje števila pripadnikov SV zlasti v misiji KFOR in ISAF, saj bo zaradi spremenjenih okoliščin v okolju misij delovanje usmerjeno bolj v stabilizacijske dejavnosti. Zaradi slednjega se na Kosovu načrtuje povečanje LMT katerim naj bi se priključili tudi CFS, ter napotitev do 5 CFS oz. minimalno 2 CFS v NAT. V Afganistanu se načrtuje sodelovanje z do 5 CFS na področjih veterine, živinoreje, medicine, zasebne ekonomije in ter podpori humanitarnim dejavnostim, pomembno pa bo tudi izvajanje QIP. Njihovo delovanje naj bi se med 2011–2012 preusmerilo na območje delovanja SV kot njen podporni element (Vlada Republike Slovenije 2011, 33–35).

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM V LETU 2011 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Leto 2011 je zaznamovano z nadaljevanjem gospodarske krize, kljub temu pa sredstev za sodelovanje RS v MOM Vlada RS ne namerava krčiti. Ob tem dejstvu se ponovno poudarja učinkovitejše medresorsko sodelovanje, ki omogoča racionalnejšo uporabo zmogljivosti ter krepitev sinergij ter celovit pristop.

Na MO je s spremljanjem aktualnega dogajanja v MOM svoje delo nadaljevala USMOM. Okrepilo naj bi se sodelovanje z MZZ na področju vključevanja v delovne procese v zvezi z MOM. Izdane so nove Smernice ministrice za obrambo za načrtovanje sodelovanja v MOM za obdobje 2012–2013. Medresorsko sodelovanje hočejo izboljšati s predlogom oblikovanja medresorske skupine s predstavniki MZZ, MO in MNZ. Medresorska skupina bi oblikovala skupne cilje, omogočala bolj sistematičen, integriran in racionalen pristop k sodelovanju v MOM, celovit nabor in razvoj

zmogljivosti, pri čemer so se kot pomanjkljive izpostavile zlasti civilne zmogljivosti (Vlada Republike Slovenije 2012a, 11–13).

SV je na Kosovu med drugim izvajala tudi CIMIC projekte, ki so bili v večini donatorske narave (npr. nakup šolskih potrebščin in umetnih gnojil). CIMIC projekti so bili v domeni LMT, katere se izpostavlja kot pomemben CIMIC element, saj so bile njihove naloge spremljanje varnostne situacije in vzpostavljanje ter vzdrževanje stika s civilnim prebivalstvom, lokalnimi avtoritetami, nevladnimi in vladnimi organizacijami ter mednarodnimi organizacijami. Na Ministrstvo za Kosovske varnostne sile sta bila napotena 2 CFS, pri čemer je en nadaljeval delo na področju komunikacijsko-informacijskih sistemov, druga pa je delovala kot svetovalka za obrambno politiko (Vlada Republike Slovenije 2012a, 15–16).

V Afganistanu je SV delovala z 90 pripadniki SV ter 4 CFS. Delovanje s CFS se poleg delovanja dveh CFS v PRT Herat razširi z napotitvijo dveh CFS v PRT Farah. Njihove ključne naloge so projekti s trajnim učinkom, ki so v skladu z Afganistansko nacionalno razvojno strategijo. Glavna področja delovanja CFS v PRT Herat so bila izgradnja zmogljivosti javne uprave, krepitev univerze, projekti na področju veterine, zdravstva, živinoreje, opolnomočenja žensk ter vzpostavitev medijev z izobraževalnimi programi, v PRT Farah pa svetovanje pokrajinskim oblastem glede izgradnje javne uprave na področju financ in prava (Vlada Republike Slovenije 2012a, 27–28).

V prihodnje se načrtuje nadaljevanje stabilizacijskega delovanja SV (med drugim tudi z LMT) in CFS na Kosovu, ki bo potekalo v skladu z Natovim načrtom, v katerem se predvideva postopno manjšanje sil. V okviru ISAF misije se načrtuje prenos odgovornosti na afganistanske nacionalne sile do 1.2014. Skladno s tem se načrtuje sodelovanje SV in CFS do izteka tranzicije, torej do konca 1.2014. V PRT se bo delo nadaljevalo z izvajanjem CIMIC projektov v sodelovanju z razvojno pomočjo MZZ (Vlada Republike Slovenije 2012a, 36–38).

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM V LETU 2012 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Leto 2012 je zaznamovano z nadaljevanjem gospodarske krize, vendar bo RS poskusila ohraniti isto raven sodelovanja kakor do sedaj. Celovit pristop in medresorsko sodelovanje sta zaradi gospodarske krize toliko bolj pomembna, vendar kljub temu stalno delujoča medresorska skupina še ni bila vzpostavljena (Vlada Republike Slovenije 2013, 4).

MO je nadaljevalo z istimi aktivnostmi, to je krepitev notranjega in medresorskega usklajevanja in posvetovanja, zlasti z MZZ. USMOM je aktivno spremljala naloge MO povezane z MOM (Vlada Republike Slovenije 2013, 8).

Na Kosovu še zmeraj deluje glavnina SV. Med drugim so posebno pozornost posvečali tudi CIMIC-u, zlasti z izvajanjem CIMIC projektov (donacije učnih pripomočkov, hrane, oblačil itd.) Za CIMIC

so bile odgovorne LMT, ki so poleg projektov opravljale tipične CIMIC naloge, in sicer spremljanje in ocenjevanje varnostne, gospodarske, socialne in politične situacije, povezovanje s civilnim prebivalstvom, lokalnimi avtoritetami, nevladnimi, vladnimi in mednarodnimi akterji. Na Ministrstvu za Kosovske varnostne sile je delovala CFS kot svetovalka za obrambno politiko in načrtovanje (Vlada Republike Slovenije 2013, 12).

V prihodnje bo slovenska prisotnost na Kosovu še naprej usmerjena v stabilizacijsko delovanje. V okviru SV bodo CIMIC naloge uresničevale LMT, v NAT za svetovanje Ministrstvu za Kosovske varnostne sile pa se načrtuje napotitev do dveh CFS (Vlada Republike Slovenije 2013, 36–37).

Zaradi spremenjenih okoliščin ISAF oz. njenega postopnega končevanja, Vlada RS sprejme Analizo delovanja RS v Afganistanu, v kateri določa zmanjševanje vojaške prisotnosti ter povečano sodelovanja s civilno razvojnimi projekti. Kljub usmerjanju k civilno razvojnim dejavnostim, se število delujočih CFS v PRT Herat in PRT Farah, sredi leta zmanjša s 4 na 2. V okviru izgradnje pokrajinske in državne uprave so opravljali dela na področju financ, carine in pravosodja, izobrazbe, usposabljanja javnih uslužbencev, itd. (Vlada Republike Slovenije 2013, 26–27).

V okviru povečanega sodelovanja na civilno razvojnem področju se načrtuje večanje števila CFS, in sicer do 4 predstavnikov. Njihov spekter nalog bo širok, vse od spoštovanja pravne države, pomoči ranljivim skupinam, izgradnja javne uprave do področja gospodarstva, gradbeništva in geodezije. Kljub načrtu povečanega sodelovanja s CFS, problem predstavlja okvir njihovega delovanja, saj tudi PRT skladno s celotno ISAF misijo manjšajo obseg dela (Vlada Republike Slovenije 2013, 38–39).

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM V LETU 2013 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Sodelovanje v MOM ostaja pomembno področje za RS, zato se bo kljub manjšanju finančnih sredstev nadgrajevalo in vzdrževalo potrebne zmogljivosti (Vlada Republike Slovenije 2014, 4).

MO je sprejelo nove dvoletne Usmeritve za načrtovanje sodelovanja v MOM. Uresničevanje Usmeritev ter aktualne zadeve v zvezi z MOM je spremljala USMOM. Na področju medresorskega sodelovanja so potekala redna usklajevanja in posveti treh ključnih ministrstev na ravni ministrov in generalnih direktorjev, ter sodelovanje MO in MZZ pri pripravi več predlogov vladnih sklepov o sodelovanju RS v MOM (Vlada Republike Slovenije 2014, 7).

Kosovo ostaja prioritarno področje sodelovanja s SV, kjer je l. 2013 delovala več kot 300 pripadnikov SV in en CFS. LMT so izvajale CIMIC naloge, ki so temeljile na donaciji stvari potrebnih za izobraževanje otrok, prehranskih izdelkov, izdelkov za kmetijstvo itd. CFS je deloval v NAT kot svetovalec za proračun in finance (Vlada Republike Slovenije 2014, 14).

Strategija delovanja RS v prizadevanjih mednarodne skupnosti za stabilizacijo Islamske republike Afganistan, ki upošteva zaključevanje misije ISAF, bo osnovno vodilo sodelovanja RS v Afganistanu. V skladu z zaključevanjem misije se je zmanjšal vojaški prispevek in obseg delovanja s CFS. 2 CFS sta delovala v PRT Farah (do konca aprila) in PRT Herat (do konca julija) ter 2 (od aprila) v poveljstvu ISAF v Kabulu. Slednja sta opravljala »svetovalne naloge v afganistanskem državnem programu reintegracije bivših upornikov ter na afganistanskem finančnem ministrstvu.« (Vlada Republike Slovenije 2014, 23). CFS v PRT sta izvajala razvojne projekte na področju gradnje zmogljivosti državne in pokrajinske uprave ter projekte opolnomočenja žensk (Vlada Republike Slovenije 2014, 10).

SV in CFS bodo na Kosovu nadaljevali z delom v okviru mandata misije in opravljali naloge stabilizacijskega delovanja. CIMIC naloge bodo še naprej izvajale LMT (Vlada Republike Slovenije 2014, 33). Načrtuje se sodelovanje z do 4 CFS v NAT, ki bodo nadaljevali s svetovanjem Ministrstvu za Kosovske varnostne sile ter političnim svetovanjem v poveljstvu KFOR (Vlada Republike Slovenije 2014, 34). O novih oblikah sodelovanja v Afganistanu, kjer bo fokus civilno razvojno delovanje, je tekom leta potekalo medresorsko usklajevanje med MO, MZZ in MNZ (Vlada Republike Slovenije 2014, 23). Predvidena krepitev sodelovanja s CFS je bila ustavljena zaradi zaključevanja misije in zapiranja PRT, zato se bo po l. 2014 intenzivno iskalo nove priložnosti za njihovo delovanje v Afganistanu (Vlada Republike Slovenije, 35).

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM V LETU 2014 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Sodelovanje RS v MOM, kljub manjšanju za to namenjenih sredstev na vseh treh ključnih ministrstvih, ostaja pomembno področje. Sedanjo raven sodelovanja bo RS vzdrževala oz. skušala vzdrževati z »optimizacijo okvira, krepitvijo sinergij in sistematičnim razvojem zmogljivosti.« (Vlada Republike Slovenije 2015, 4). Medresorsko usklajevanje in posvetovanje je potekalo na ravni generalnih direktorjev in ministrov (Vlada Republike Slovenije 2015, 4).

Na delo MO je temeljito vplivalo manjšanje finančnih sredstev, zaradi česar so opravili pregled prednostnih nalog pri razvoju zmogljivosti za sodelovanje v MOM. Nivo dosedanjega sodelovanja bo ob nadaljnjem manjšanju obrambnih sredstev zelo težko ohranjati. Po l. 2017 se načrtuje zmanjšanje sodelovanja v MOM s SV (Vlada Republike Slovenije 2015, 7). Sprejmejo dvoletne Usmeritve za načrtovanje sodelovanja v MOM. USMOM je kot interni mehanizem pod vodstvom ministra za obrambo nadaljeval spremljanje aktualnih zadev v zvezi z MOM. Vlada RS je sprejela sklep o prenehanju sodelovanja v operaciji ISAF do konca l.2014, ter sklep o začetku sodelovanja v novi Natovi misiji v Afganistanu Odločna podpora (Vlada Republike Slovenije 2015, 8).

Prednostno območje za RS ostaja Kosovo, kjer deluje glavnina SV v MOM ter 4 CFS. 3 so delovali v NAT v podporo Ministrstva za Kosovske varnostne sile, in sicer kot svetovalec za proračun in finance, svetovalec za javna naročila in pogodbe, koordinator dela v NAT, ter 1 kot politični svetovalec v poveljstvu KFOR. V okviru SV so CIMIC naloge opravljale LMT, njihova ključna naloga je bila povezovanje donatorjev in lokalnega prebivalstva (Vlada Republike Slovenije 2015, 12).

Sodelovanje v Afganistanu zaznamuje končevanje misije ISAF in vzpostavljanje nove Natove kratkoročne misije Odločna podpora. Skladno s tem je RS korenito zmanjšala prisotnost slovenskih vojakov, v poveljstvu v Kabulu pa je deloval 1 CFS. RS želi ohraniti prisotnost v Afganistanu, zato sprejme Sklep o začetku sodelovanja v misiji od 1.1.2015. V misiji Odločna podpora se načrtuje sodelovanje z do desetimi pripadniki SV (Vlada Republike Slovenije 2015, 21).

Na Kosovu SV in CFS še zmeraj aktivno delujejo v stabilizacijskih dejavnostih, obseg prihodnjega sodelovanja pa bo oblikovan glede na Natove smernice in lastne zmogljivosti. Predvideva se sodelovanje z do 4 CFS v NAT in poveljstvu KFOR (Vlada Republike Slovenije 2015, 35).

Sodelovanje v Afganistanu je bilo zagotovljeno le za SV, četudi v zelo manjšem obsegu. Vključuje se možnost sodelovanja s CFS, če se bo v nalogah nove misije vzpostavila potreba po njihovem znanju (Vlada Republike Slovenije 2015, 36–37).

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM V LETU 2015 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Nadaljnjo sodelovanje v MOM bo načrtovano v skladu s prioritarnimi usmeritvami RS, finančnimi sredstvi in zavezami v MO. Tekom leta na bi potekala redna medresorska usklajevanja in posvetovanja (Vlada Republike Slovenije 2016, 4).

Na MO je svoje delo nadaljevala USMOM, ki je sproti dopolnjevala in spreminjala Usmeritve za načrtovanje sodelovanja v MOM. Nove Usmeritve so bile sprejete za obdobje dveh let. Na sodelovanje v MOM je vplivalo nadaljevanje trenda temeljitega krčenja obrambnih izdatkov ter povečana potreba po zagotavljanju notranje varnosti ob nadaljevanju migrantske krize. Medresorsko sodelovanje je potekalo predvsem z MZZ na področju priprave gradiv in vladnih sklepov o sodelovanju RS v MOM (Vlada Republike Slovenije 2016, 9).

Kosovo ostaja prioritarno področje za RS. V KFOR je v l. 2015 povprečno delovalo 300 pripadnikov SV in 4 CFS. Slednji so delovali v NAT kot svetovalec za finance in proračun, svetovalec za javna naročila in pogodbe, koordinator dela NAT ter kot posebni politični svetovalec v poveljstvu KFOR.

CIMIC naloge so v okviru SV opravljale LMT, ki so izvajale kontinuirano ocenjevanje varnostne situacije, zbiranje javnih informacij relevantnih za varnost, ter predajo donatorskih prispevkov slovenskih podjetij (Vlada Republike Slovenije 2016, 14–15).

V Afganistanu se ne uresniči cilj nadaljevanja sodelovanja s civilnim prispevkom. RS sodeluje le s sedmimi predstavniki SV. Tudi v prihodnje se načrtuje sodelovanje zgolj s SV (Vlada Republike Slovenije 2016, 24).

V prihodnje se sodelovanje s CFS načrtuje le na Kosovu, in sicer v NAT in v poveljstvu KFOR. Tudi SV bo kljub načrtovanemu manjšanju številčne prisotnosti, še naprej opravljala CIMIC naloge (Vlada Republike Slovenije 2016, 35).

POROČILO VLADE RS DZ O URESNIČEVANJU STRATEGIJE SODELOVANJA V MOM, SODELOVANJU V MOM V LETU 2016 IN NAČRTIH PRIHODNJEGA SODELOVANJA

Za RS sodelovanje v MOM še zmeraj ostaja pomembno področje, tako zaradi kompleksnih varnostnih razmer, obvez članstva v mednarodnih organizacijah, kot zaradi uresničevanja nacionalnih interesov (Vlada Republike Slovenije 2017, 4).

MO je sprejel nove dvoletne Usmeritve načrtovanja sodelovanja v MOM. USMOM je spremljal aktualno dogajanje v MOM in v okviru sprememb dopolnjeval Usmeritve. Medresorsko sodelovanje z MZZ in MNZ se je uresničevalo pri oblikovanju gradiv in predlogov sklepov za Vlado glede sodelovanja v posameznih MOM (Vlada Republike Slovenije 2017, 10).

Slovensko prisotnost na Kosovu je sestavljalo okoli 240 pripadnikov SV ter štirje CFS. Glede na boljše varnostne razmere na Kosovu je bilo izvajanje stabilizacijskih nalog prioritarno. V okviru SV so bile okrepljene LMT, ki so izvajale CIMIC naloge zlasti v obliki donacij. NAT in Natova skupina za povezave in svetovanje sta se združili v NALT – Natovo skupino za svetovanje in povezave, v okviru katere so v l. 2016 delovali trije CFS na področju pogodb in javnih naročil, financ in proračuna, ter pravnih zadev. Četrty CFS je deloval kot politični svetovalec v poveljstvu KFOR (Vlada Republike Slovenije 2017, 16).

V naslednjem letu bodo pripadniki SV in CFS nadaljevali z izvajanjem stabilizacijskih nalog. CIMIC bo ostal v domeni LMT, CFS pa bodo poleg vojaške komponente predstavljali slovensko civilno prisotnost v NALT in v poveljstvu KFOR. Natančne kvote za CFS niso določene, število pripadnikov pa bo ostalo približno isto kakor l. 2016 (Vlada Republike Slovenije 2017, 40–41).

Prvič se omenja CIMIC skupino, ki jo bo SV prispevala v Natove odzivne sile - Nato Response Force (NRF), ki so kot sile z visoko stopnjo pripravljenosti ključni element Natovega akcijskega načrta pripravljenosti (Vlada Republike Slovenije 2017, 45).

6.3 Srednjeročni obrambni programi

Pomembni usmerjevalni dokumenti obrambnega resorja so tudi srednjeročni obrambni programi (SOPR), ki za dobo štirih do pet let določajo prednostne naloge na obrambnem področju. Od začetka razvoja sistema CFS so na MO sprejeli 4 srednjeročne obrambne programe. Prvi SOPR je bil sprejet za obdobje 2005 do 2010, kar predstavlja prva leta delovanja sistema CFS.

SOPR 2005–2010

RS kot nova članica Nata prevzame obveznosti, ki izhajajo iz članstva, kar je med drugim tudi aktivnejše sodelovanje njenih misijah. V okviru načrtovanja operacij za podporo miru se bodo posvetili tudi vključevanju civilnih oseb v integrirane vojaško civilne enote, končni cilj pa bo oblikovanje sistema, ki bo omogočal popolno integracijo civilnih zmogljivosti v operacije za podporo miru (Ministrstvo za obrambno 2005, 12). Med razvoj ključnih operativnih zmogljivosti za operacije Nata spada tudi oblikovanje manjše skupine za CIMIC (Ministrstvo za obrambo 2005, 13). Drugi cilj je implementacija načrta vključevanja in usposobitev civilnih zmogljivosti za sodelovanje v mednarodnih mirovni dejavnostih v letu 2005 (Ministrstvo za obrambo 2005, 15).

SOPR 2007–2012

Naslednji SOPR je bil sprejet za obdobje 5 let, in sicer od l. 2007 do l. 2012. Med poglavitnimi cilji obrambnega sistema ostaja aktivno večnacionalno povezovanje in sodelovanje MOM. V okviru slednjega se načrtuje povečanje sodelovanja v MOM tako s pripadniki SV kot tudi s civilnimi strokovnjaki (Ministrstvo za obrambo 2006a, 4). Normativna podlaga za delovanje CFS je bila urejena s sprejetjem Uredbe l. 2006. Prva skupina civilnih strokovnjakov iz različnih področij javne uprave je bila oblikovana in usposobljena, zato se za l. 2007 načrtuje prva napotitev. Konkretni cilji na področju zagotavljanja civilnih strokovnjakov za operacije v podporo miru in druge operacije je tud vzpostavitev skupine 70-90 usposobljenih CFS do konca l. 2009. Vzporedno mora potekati razvoj CIMIC zmogljivosti v SV, pri čemer je cilj do l.2009 »oblikovanje voda CIMIC v katerega se bodo lahko vključili CFS. Vod CIMIC bo sestavljen iz mobilnega CIMIC centra, dveh do treh CIMIC skupin ter poveljniškega oddelka.« (Ministrstvo za obrambo 2006a, 40). Načrt je postopno povečanje sodelovanja CFS v MOM, in sicer s štirimi v l. 2007, osmimi v l. 2008 ter s petnajstimi letno od l. 2009 dalje (Ministrstvo za obrambo 2006a, 49). Cilji za obdobje 2007 do 2012 so na področju CVS bolj konkretizirani, kar kaže na zavezanost k nadaljnjemu razvoju sistema CFS. Pomemben je tudi načrt sinhronega razvoja CIMIC v SV in sistema CFS, saj bi CIMIC enota SV h kateri bi se priključil CFS zagotavljala celovito podporo vojaškim dejavnostim v MOM.

SOPR 2013–2018

Sodelovanja v MOM ostaja pomemben cilj obrambnega sistem. Glede na izkušnje iz Afganistana in Kosova se poudarja pomembnost implementacije celostnega pristopa, kar med drugim pomeni tudi

vključevanje civilnih zmogljivosti v MOM (Ministrstvo za obrambo 2013a, 11). Pod cilje prihodnjega sodelovanja v MOM je tudi povečanje sodelovanja s CFS po l. 2013 (Ministrstvo za obrambo 2013a, 9). V petletnem obdobju je skladno s potrebami SV potrebno obnavljati nabor CFS, kar se omogoča s kontinuiranim medresorskim sodelovanjem kot tudi s sodelovanjem z gospodarskimi družbami in ostalimi organizacijami. V letu 2013 naj bi se sprejele spremembe in dopolnitve Uredbe (Ministrstvo za obrambo 2013a, 21).

SOPR 2016–2020

Obrambni cilji glede sodelovanja v MOM so usmerjeni v kvalitativni vidik s poudarkom na celostnem pristopu. Kljub temu, da se bo poskušalo izogniti manjšanju obsega sodelovanja v MOM, pa se priznava, da bo zaradi nadaljnjega manjšanja obrambnih izdatkov težko dosegati obveznosti izhajajoče iz članstva Nata. Večji del obrambnih virov bo usmerjen v reševanje begunsko migracijske krize, kar bo glede na splošno finančno stanje zagotovo negativno vplivalo tudi obseg delovanja v MOM (Ministrstvo za obrambo 2016a, 7). Konkretni cilji glede razvoja sistema pridobivanja CFS in njihovo sodelovanje v MOM niso določeni, njihovo usposabljanje in izbor bo prilagojeno potrebam posamezne MOM (Ministrstvo za obrambo 2016a, 19).

6.4 Letna poročila Ministrstva za obrambo

Ministrstvo za obrambo vsako leto sprejema letna poročila, v katerih so predstavljeni dosežki in izzivi preteklega leta ter prihodnje usmeritve. Pri pregledu letnih poročil sem spremljala kaj se je od l. 2005 dogajalo na področju razvoja civilnih zmogljivosti za sodelovanje v MOM.

V letnem poročilo za l. 2005 v poglavju civilna obramba in krizno upravljanje pod podpoglavjem civilno vojaško sodelovanje poročajo o pripravi Izhodišč za vključevanje civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v operacije v podporo miru in druge operacije kriznega odzivanja. Z vzpostavitvijo sistema evidentiranja je bil narejen skupen seznam civilnih strokovnjakov. Pripravili so se programi ter izvedba usposabljanja, nekatere rešitve pa so v praksi preverjali na vaji Viking 05 (Ministrstvo za obrambo za leto 2005 2006b, 20).

V l. 2006 je bil sistem pridobivanja CFS normativno pravno urejen s sprejetjem Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju. Ministrstvo za obrambo je v skladu s programom usposabljanja CFS izvedlo 5 tečajev ter vajo CIMIC 06 ter pričelo s pripravami na sodelovanje CFS v misiji KFOR (Ministrstvo za obrambo za leto 2006 2007, 22).

Leta 2007 so si v okviru mednarodnega sodelovanja na obrambnem področju prizadevali za krepitev sodelovanja s civilnimi projekti v PRT v Afganistanu (čeprav takrat v PRT še nismo imeli lastnega predstavnika, Srečko Zajc je bil kot prvi CFS v Afganistanu v PRT Herat napoten l. 2008),

v KFOR v okviru slovenskega kontingenta pa je napotena prva skupina CFS. Prizna se pomembnost vloge CIMIC pri rekonstrukcijskih nalogah v MOM, zato se načrtuje uravnoteženo sodelovanje s civilnimi in vojaškimi zmogljivostmi v MOM (Ministrstvo za obrambo za leto 2007 2008, 8–9). Poročilo navaja, da so bili pri vključevanju civilnih zmogljivosti v MOM uresničeni vsi cilji, saj so napotili prve CFS na Kosovo, kjer se je izvedlo več razvojnih projektov in donacij skupaj s slovenskim gospodarstvom in Rdečim križem Slovenije. Poleg tega so nadaljevali z evidentiranjem novih CFS (16 novih) in s podporo CCOE izvedli predpisan program usposabljanja, v okviru katerega se je usposobilo 18 novih CFS ter 15 pripadnikov SV. Velik dosežek je tudi pridobitev certifikata za usposobljenost skupine desetih CFS za civilno podporo Skupnim združenim poveljstvom Nata na Natovi vaji v Neaplju. V okviru nadaljnjega razvoja CIMIC področja se je vzpostavilo sodelovanje s CCOE in takratno skupino CIMIC Jug (danes MNCG), ki sta dve pomembni mednarodni središči za CIMIC² (Ministrstvo za obrambo za leto 2007 2008, 17). V usposabljanje SV za sodelovanje v MOM so med drugim vključili tudi CIMIC naloge (Ministrstvo za obrambo za leto 2007 2008, 19).

Leta 2009 sta na Kosovo kot del slovenskih kontingentov SVNKON 19 in 20 delovala dva CFS, in sicer na področju požarne varnosti in kmetijstva. Sodelovanje s CFS v Afganistanu se nadaljuje z delovanjem enega CFS v PRT Herat, ki deluje pod italijanskim poveljstvom v CIMIC centru. Glede na cilje določene v SOPR 2007–2012 bi morala RS napotiti 15 CFS. V enem letu se je na novo usposobilo 11 CFS, dosežen pa je tudi cilj Nata glede ciljnega števila skupine CFS, in sicer kar 90 usposobljenih CFS. Glede na analizo sistema zagotavljanja CFS naj bi MO pripravilo osnutek sprememb Uredbe. Vsebina predvidenih sprememb ni opisana, tako da se ne konkretizira pomanjkljivosti sistema (Ministrstvo za obrambo za leto 2009 2010, 31–33).

V letu 2010 se nadaljuje evidentiranje in usposabljanje CFS. V MOM je bilo napoteno 5 CFS, od tega 3 v Afganistan v PRT Herat ter 2 na Kosovo. Na Kosovo je bil CFS v okviru slovenskega kontingenta napoten za skrb na področju požarne varnosti in gasilstva. To je bila zadnja napotitev na taktično raven v okviru slovenskega kontingenta, začne pa se delovanje na operativno/strateški ravni s prvo napotitvijo CFS v NAT Kosovo. Cilj napotitve 15 CFS letno določen v SOPR 2007–2012 zopet ni bil izpolnjen. Na novo se je usposobilo 13 CFS (Ministrstvo za obrambo za leto 2010

² CCOE je akreditiran Natov center odličnosti, ki skrbi za doktrinami razvoj CIMIC koncepta in za CIMIC tečaje. Priključitev centru zahteva plačilo članarine iz katere se financirajo njegove dejavnosti. Slovenija je članica CCOE postala l. 2010 in s tem izkazala interes za aktivno sodelovanje pri razvoju CIMIC koncepta (Civil-Military Cooperation Centre of Excellence 2017). MNCG je edini operativni CIMIC sedež Nata, ki lahko ponudi CIMIC zmogljivosti za podporo Nato enotam v MOM. CIMIC zmogljivosti sestavljajo nacionalne CIMIC zmogljivosti držav članic MNCG med katerimi je tudi Slovenija. Poleg tega predstavlja tudi center za usposabljanje in izobraževanje v okviru katerega se izvajajo Nato akreditirani tečaji kot so Nato Cmic Field Worker in Staff Worker Course (Multinatioanl Cmic Group 2017).

2011, 38). SV s CIMIC skupino nadaljuje z izvajanjem nalog na tem področju (Ministrstvo za obrambo za leto 2010 2011, 37).

V letu 2011 se poveča obseg sodelovanja CFS v Afganistanu, saj sta 2 CFS napotena na novo območje, in sicer v PRT Farah, ki je pod ameriškim poveljstvom. Opravljala sta naloge s pravnega in finančnega področja ter izgradnje javne uprave. Nadaljuje se sodelovanje v PRT Herat, kjer 2 CFS delujeta na področju izobraževalnih in razvojnih projektov. Na Kosovu 2 CFS napotena v NAT Kosovo skrbita za podporo vzpostavljanju Ministrstva za Kosovske varnostne sile. Kljub povečanju obsega sodelovanja cilj 15ih napotitev letno ni dosežen. Nadaljuje se pridobivanje in usposabljanje novih CFS (Ministrstvo za obrambo za leto 2011 2012, 73–74). Kar se tiče SV na Kosovu se ne omenja več CIMIC skupin, temveč delovanje s petimi LMT (Ministrstvo za obrambo za leto 2011 2012, 25).

V letu 2012 so 3 CFS napoteni v PRT Herat in 3 v PRT Farah, pri čemer njihove naloge ostajajo podobne, to so izgradnja pokrajinske in državne uprave ter razvojni in izobraževalni projekti (zaradi finančnih restrikcij v drugi polovici leta v Afganistanu delujeta le 2 CFS). Na Kosovu v okviru NAT Kosovo CFS svetuje na področju obrambne politike in načrtovanja. Sodelovanje s civilnimi zmogljivostmi je za manjše države članice Nata pomembno nišno področje, zato bi ga bilo treba v prihodnosti toliko bolj razvijati. Glede na dosedanje izkušnje se načrtujejo normativno-pravne spremembe in dopolnitve. Na novo se usposobi 14 CFS (Ministrstvo za obrambo za leto 2012 2013b, 61–62).

V letu 2013 se v Afganistanu nadaljuje delo v PRT Herat in PRT Farah z 2 CFS, razširi pa se raven sodelovanja z napotitvijo 2 v poveljstvo sil ISAF, kjer sta pomagala pri reintegraciji upornikov v družbo in pri izobraževanju afganistanskih varnostnih sil. V poročilu se zopet izpostavlja pomembnost delovanja s CFS, saj predstavlja pomembno nišno področje RS, katerega bo potrebno nadalje razvijati. Izpolnjevanje ciljev glede zagotavljanja ciljnih zmogljivosti na področju stabilizacije in rekonstrukcije (S&R) je preverjala delovna skupina Nata in MO in ugotovila, da vse poteka skladno z zastavljenim načrtom. Skladno z načrtom se sprejme sklep o oblikovanju medresorske skupine za področje S&R. Žal pa se poudari, da RS v primerjavi z državami, ki v to področje vlagajo več finančnih sredstev, »ne razvija samostojnih oblik delovanja, ki bi združevale in podpirale večje število CFS.« (Ministrstvo za obrambo za leto 2013 2014, 64). Glede na dosedanje izkušnje se oblikuje predlog sprememb Uredbe. Na novo se usposobi 18 CFS, vzpostavi se elektronska evidenca in uredi spletna stran (Ministrstvo za obrambo za leto 2013 2014, 64–65).

V letu 2014 je na podlagi sklepa Vlade RS ustanovljena Medresorska delovna skupina za zagotavljanje civilnih zmogljivosti na področju S&R, kar je bil cilj zastavljen v l. 2013. Skupina bo

z medresorskim sodelovanjem in usklajevanjem zagotavljala zadostno število CFS za MOM. Leto zaznamuje tudi zaključek misije ISAF in preoblikovanje le-te v misijo Odločna podpora, kar je vplivalo tudi na sodelovanje CFS v MOM, saj mandat misije ne vključuje nalog, ki bi jih lahko opravljal CFS. Aprila 2014 misijo v Kabulu konča zadnji slovenski CFS. Minister za obrambo sprejme smernice za morebitno sodelovanje CFS v novi misiji. Na Kosovu se delovanje razširi z napotivijo CFS v poveljstvo KFOR, kjer deluje kot politični svetovalec, nadaljuje pa se tudi delo v NAT. Nadaljevalo se je z usposabljanjem novih CFS, v Sloveniji pa sta bila izvedena kar dva tečaja, in sicer tečaj o osebni varnosti v Centru za usposabljanje Poljče ter Nato CIMIC staff and Field Worker Course v Kadetnici v Mariboru. Poročilo navaja, da je MO doseglo oba prednostna cilja na področju sistema CFS, to sta vzdrževanje skupine usposobljenih CFS in krepitev mednarodnih povezav za nadaljnjo delovanje CFS v tujini (Ministrstvo za obrambo za leto 2014 2015, 56).

Leta 2015 je na Kosovu delovalo devet CFS. Od tega šest v NAT Kosovo in trije kot politični svetovalci v poveljstvu KFOR. Ključna naloga MO je bila zagotavljanje nadaljevanja dela s CFS v MOM. Krepilo se je sodelovanje z MNCG, kjer so se v l. 2015 na novo usposobili trije CFS (Ministrstvo za obrambo za leto 2015 2016b, 60).

V letu 2016 se je na Kosovu izvedla reorganizacija delovanja SV, in sicer se je med drugim povečala sestava LMT (Ministrstvo za obrambo za leto 2016 2017, 24). CFS so na Kosovu nadaljevali z delom v NAT, ki se je tekom leta preoblikovala v NALT, ter v poveljstvu KFOR. Pomemben dosežek l. 2016 pa je napotitev CFS v Gruzijo. CFS je bil napoten na pobudo Nata, kjer je sodeloval pri izgradnji obrambnih zmogljivosti države. Ključna prizadevanja MO so bila usmerjena v »zagotavljanje kontinuitete delovanja CFS v MOM in krepitev potrebnih mednarodnih povezav.« (Ministrstvo za obrambo za leto 2016 2017, 63).

6.5 Obrambna strategija Republike Slovenije

Obrambna strategija Republike Slovenije je temeljni razvojno usmerjevalni dokument države na obrambnem področju, ki je bil uveljavljen l. 2012. Strategija določa interese in cilje RS na obrambnem področju kar vključuje tudi nadaljnji razvoj vojaških in civilnih zmogljivosti za MOM. Načrtuje se širjenje nabora civilnih funkcionalnih strokovnjakov in povečana prisotnost v MOM, njihove ključne naloge v MOM pa bodo podpora kontingentov SV na področju CIMIC in izvajanje projektov razvojne pomoči. CFS bodo v MOM poslani v skladu z izkazanimi potrebami v okolju MOM, zaradi zastopanja gospodarskih nacionalnih interesov pa se bo prednostno pošiljajo gospodarske strokovnjake (Vlada Republike Slovenije 2012b).

S pregledom dokumentov ugotavljam, da so bili določeni cilji izpolnjeni in določeni ne. Cilji, ki so bili izpolnjeni so hitra normativno-pravna ureditev sistema, kvote CFS določene v Poročilih Vlade RS DZ o uresničevanju Strategije, povečano sodelovanje po l. 2013 določeno v SOPR 2013–2016, zadostno število usposobljenih CFS (90), medresorsko sodelovanje na področju sprejemanja vladnih sklepov in zagotavljanja novih CFS ter kontinuirano zagotavljanje in usposabljanje novih CFS. Cilji, ki niso bili izpolnjeni pa so kvote določene v SOPR 2007–2012, zagotovitev nadaljevanja sodelovanja s CFS v Afganistanu, intenzivnejše medresorsko sodelovanje in oblikovanje stalne CIMIC enote SV h kateri bi se kot podporni element priključili CFS. Na področju medresorskega sodelovanja bi rada izpostavila, da je prvič cilj ustanovitve stalne medresorske skupine za MOM določen že v Poročilu Vlade RS DZ o uresničevanju Strategije za l. 2011, nadaljnja poročila pa ustanovitve ne navajajo. Ustanovitev stalno delujoče medresorske skupine za zagotavljanje civilnih zmogljivosti za S&R je bil cilj določen v letnem poročilu Ministrstva za obrambo za l. 2013 in izpolnjen l. 2014. Zanimivo pa je, da nadaljnja letna poročila Ministrstva za obrambo ne omenjajo dela medresorske skupine. Drugo problematično področje se navezuje na sodelovanje s SV, ki se na taktičnem nivoju v MOM prekine l. 2010. Razvoj sistema CFS in CIMIC koncepta oz. natančneje CIMIC skupine v SV bi moral potekati vzporedno, vendar temu ni bilo tako. Razloge iščem v naslednjih poglavjih, ki se ukvarjajo z razvojem CIMIC koncepta v SV in odnosom med SV in CFS.

Zanimiva ugotovitev pridobljena s pregledom planskih dokumentov se nanaša na naloge CFS. CFS je kot tipični funkcionalni strokovnjak deloval le na Kosovu v okviru slovenskih kontingentov. Čeprav v Afganistanu delujejo na taktičnem nivoju in izvajajo CIMIC projekte pa so bile njihove naloge tudi svetovanje in usposabljanje javnih uslužencev, pomoč pri izgradnji javne uprave na področju financ in prava itd., ki so vsebinsko zelo podobne nalogam civilnih oseb po ZNOMCMO. Poleg tega v Afganistanu niso delovali strokovnjaki zgolj za eno specifično področje, temveč so v večini opravljali naloge iz večih različnih področij, ki so bila kot prednostna določena z nacionalnim načrtom in afganistanskim razvojnim načrtom. Intervjuvanci, ki so delovali v Afganistanu, so izvajali projekte na zelo različnih področjih npr. veterina, opolnomočenje žensk, pomoč sirotišnici, povezovanje z Univerzo v Heratu, vzpostavljanje radio postaje, izgradnja javne uprave itd. (Ogrizek 2017; Šinkovec 2017; Zajc 2017) Naloge CFS v NAT (prva napotitev l. 2010) in poveljstvu KFOR (prva napotitev l. 2014) pa v svoji vsebini spadajo bolj v okvir ZNOMCMO oz. so v spekter nalog CFS določene šele s spremembami in dopolnitvami Uredbe l. 2016 (glej dopolnitev nalog v poglavju 5).

7 SLOVENSKA VOJSKA IN CIMIC

Kakšno vlogo ima CIMIC v SV in kako se je razvijal tekom let sem ugotavljala s pregledom ustreznih vojaško obrambnih dokumentov RS ter z intervjujem majorja Mirana Kristoviča, ki je bil eden ključnih nosilcev razvoja CIMIC v SV.

Vojaška doktrina iz l. 2006 je strokovni dokument, ki ureja organizacijo in delovanje SV. Del vojaške doktrine je tudi poglavje informacijskega bojevanja kamor uvrščajo tudi civilno vojaško sodelovanje, ki je definirano kot »viri in aktivnosti, ki podpirajo odnose med poveljniki in civilnimi ter vojaškimi organi oblasti in civilnim prebivalstvom v območju, kjer delujejo ali bodo delovale enote Slovenske vojske. Vključuje tudi sodelovanje z nevladnimi in mednarodnimi organizacijami.« (Vojaška doktrina 2006, 70). Civilno vojaško sodelovanje v doktrini se nanaša tako na delovanje doma kakor v tujini, saj gre za delovanje na območjih prisotnosti SV. Operacije kriznega odzivanja v katerih SV uresničuje nalogo mednarodne skupnosti pri krepitvi mednarodnega miru in varnosti zahtevajo pristop politične, vojaške in civilne komponente. Njihova kompleksnost izhaja tudi iz raznolikosti in številčnosti sodelujočih akterjev zaradi česar je še posebej pomembno civilno vojaško sodelovanje (Vojaška doktrina 2006, 71). Civilno vojaško sodelovanje spada med načela delovanja SV v operacijah kriznega odzivanja, kar pomeni, da ga morajo pripadniki SV v svojem delu upoštevati. Vojaška doktrina v pripravah SV za delovanje v operacijah kriznega odzivanja med drugim veleva tudi zagotovitev možnosti za civilno vojaško sodelovanje (Vojaška doktrina 2006, 79).

Ko govorimo o civilno vojaškem sodelovanju (CVS) govorimo o dejavnostih, ki se izvajajo na domačih tleh, medtem ko se CIMIC uresničuje v MOM. V osnovi gre za zelo podobne naloge, razlikujejo se le zaradi kompleksnosti okolja v katerem se izvajajo. MOM so varnostno manj stabilna okolja v katerih deluje več raznolikih akterjev s katerimi je treba vzpostaviti nekonkurenčen odnos. Čeprav je v času nastanka Vojaške doktrine CIMIC doktrina AJP 9 že obstajala, v državah članicah še ni bila ratificirana kot vojaški standard, CIMIC pa je bil definiran le kot podporna funkcija v MOM. Vojaška doktrina zato še ne obravnava CIMIC koncepta ločeno od civilno vojaškega sodelovanja, vendar pa poudarja, da je civilno vojaško sodelovanje pomembno načelo delovanja SV v MOM. Zaradi navedenih razlogov sem v besedilu planskih dokumentov civilno vojaško sodelovanje v MOM nadomestila s CIMIC, kar je terminološko bolj ustrezno.

SV je do l. 2008 v MOM sodelovala s pretežno vojaško komponento. Šele »po l. 2008 odkar v MOM ne odhajajo več celotne bataljonske skupine, so ostale značilnosti oblikovanja in delovanja nacionalnega kontingenta v povezavi s celovitim pristopom, širokim spektrom vojaškega in civilno vojaškega delovanja,... V MOM se morajo angažirati večzvrstne strukture z mešanimi civilno

vojaškimi in drugimi elementi.« (Šteiner 2015, 223). **Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV do l. 2025** je planski dokument SV sprejet l. 2010, ki celostno pristopa k sodelovanju SV v MOM in njen nadaljnji razvoj navezuje na okvir sprememb delovanja v MOM. Naloge SV v MOM bodo v prihodnje zelo raznolike, saj bodo vsebovale bojno podporo, humanitarna prizadevanja, delovanje na področju S&R idr. (Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 2010, 9). Zaradi tega je cilj SV tudi povečano delovanje s CIMIC skupinami in izboljšanje sodelovanja s CFS v nalogah S&R (Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 2010, 19). Za ustrezen razvoj in delovanje SV v MOM mora biti zagotovljeno kontinuirano civilno vojaško medresorsko sodelovanje v vseh fazah operacije, saj se le na tak način lahko uresničuje in zagotavlja celostni pristop (Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 2010, 57).

Dokument poudarja obveznost transformacije delovanja SV v MOM. Slednje bodo v MOM poleg vojaških nalog morale izvajati naloge, ki bodo udeleževale celostni pristop. To pomeni, da bodo morale intenzivneje delovati s CIMIC skupinami in razviti tesnejše sodelovanje s CFS.

CIMIC kot vojaški standard pa se v SV uvede šele z implementacijo AJP 3.4.9 l. 2015. Po tem so sprejeli tudi nacionalno Direktivo civilno vojaškega sodelovanja, ki poleg CVS vključuje tudi CIMIC. Direktiva civilno vojaškega sodelovanja je interni dokument katerega vsebina ni javno dostopna, vsekakor pa poleg CIMIC-a v SV opredeljuje tudi vlogo CFS. CIMIC kot vojaški standard v praksi pomeni, da mora biti CIMIC vključen v vse ravni delovanja SV. »Vsi štabni organi morajo biti usposobljeni za izvajanje osnovnih CIMIC nalog. Kljub temu se v praksi bolj ali manj uresničujejo le naloge CVS, torej civilno vojaško sodelovanje na domačih tleh.« (Kristovič 2017). Podatki glede usposabljanja pripadnikov SV za CIMIC se razlikujejo. Major Miran Kristovič meni, da kadri usposobljeni pred letom 2012 zaradi hitrega razvoja CIMIC koncepta niso ustrezno usposobljeni, poleg tega pa so se s časom porazgubili v strukturi SV. Med letoma 2012 in 2016, to je v obdobju, ko je bil CIMIC koncept doktrinarno urejen in kot tak zavezujoč za države članice Nata, je bilo usposobljeno približno 40 pripadnikov. Usposabljanja so se izvajala z namenom vzpostavitve kadra, ki naj bi deloval na CIMIC področju, ker pa CIMIC v SV ni bil prepoznan kot pomembno funkcijsko področje, je bilo na delovna mesta s potrebno CIMIC ekspertizo napotenih le 20 od 40 usposobljenih pripadnikov. Kljub temu, da je CIMIC uveljavljen kot vojaški standard in ga je s tem SV obvezana uresničevati, se večji del usposobljenega kadra ukvarja s CVS ter neprimerno manjši s CIMIC nalogami. Nato sicer preverja uresničevanje standardov vendar ob kršitvi le-teh nima razvitih mehanizmov sankcioniranja (Kristovič 2017).

Kakor rečeno je bil cilj oblikovanja CIMIC zmogljivosti Nata sprva v domeni GŠSV, ki pa je bil kasneje prenesen na MO. Kljub prenosu naloge, kar izkazuje pomanjkanje interesa za CIMIC

področje s strani SV, naj bi po vzpostavitvi skupine CFS, SV oblikovala stalno CIMIC skupino, ki bi predstavljala stalen okvir delovanja CFS. Cilj oblikovanja stalne CIMIC skupine je bil dosežen šele 1. 2015, in sicer z oblikovanjem stalne CIMIC skupine za Natove hitro odzivne sile (Nato Response Forces – NRF). To pa ne pomeni, da SV pred 1. 2015 ni bila aktivna na CIMIC področju. CIMIC skupino za NRF dopolnjuje osebje, ki je delovalo v ad hoc CIMIC zmogljivostih, ki so bile namenjene za bataljonske bojne skupine SV (BBSK). Ad hoc CIMIC zmogljivosti so bili element namensko oblikovan za določeno BBSK za časovno obdobje napotitve. Ko je BBSK končala svoj mandat v MOM in jo je zamenjala nova, se je CIMIC modul prav tako razdrl. CIMIC skupino za NRF sestavljajo pripadniki SV, ki so sporadično delovali na CIMIC področju. Vsekakor bi bilo bolje, da bi pred vzpostavitvijo CIMIC skupine za NRF imeli osebje, ki bi kontinuirano delovalo na CIMIC področju, saj NRF zahteva visoko usposobljen kader, ki je za obdobje treh let (od januarja 2016 do konca 2019) v stalni pripravljenosti za hitro napotitev, kar v praksi pomeni odhod v roku 3–5 dni. Stalna CIMIC skupina za NRF, ki je bila vzpostavljena kot nova formacija v SV, je razdeljena na dve enoti stacionirani v Mariboru in Ljubljani. Enoto sestavlja 15 pripadnikov, končno operativno zmogljivost pa je dosegla 1. novembra 2015 in bila z januarjem 2016 ob morebitnem vpoklicu pripravljena na takojšnji odhod v okviru italijanske brigade. Potrebno je dodati, da so mnoge vojske ostalih držav članic, med drugim Nizozemska, Poljska in Češka, imele stalne CIMIC enote vzpostavljene že več let (Kristovič 2017).

Poleg delovanja ad hoc CIMIC skupin, ki so delovala kot CIMIC modul BBSK, pa je zanimiv vpogled v naloge LMT, ki kot del SV že vrsto let delujejo na Kosovu. Vsebinsko so to CIMIC naloge, vendar jih ne izvajajo po CIMIC standardih usposobljeno osebje, čeprav jih planski dokumenti obravnavajo kot CIMIC zmogljivost. Pomanjkanje ustreznega razumevanja koncepta se je izkazovalo tudi v primerih delovanja LMT na Kosovu. Večinoma so izvajali QIP, kar še zdaleč ni ključna naloga CIMIC koncepta. Miran Kristovič kot strokovnjak za CIMIC poudarja, da CIMIC ni gradbeno podjetje, humanitarna organizacija ali gasilsko družbo, naloge podobne nalogam omenjenih organizacij opravljajo le ob nujnih primerih in ne kot osnovno CIMIC dejavnost. Zgodilo se je namreč, da so pripadniki LMT kupili klavir za lokalno šolo preden so se pozanimali ali je v šoli zaposlen ustrezen učiteljski kader za izvajanje klavirskih lekcij. V okolju MOM so vedno prisotne organizacije, ki imajo več znanja, financ in katerim je pomoč in podpora civilnemu prebivalstvu osnovna agenda, zato je za CIMIC izvajalce ključno, da s temi organizacijami delujejo usklajeno in komplementarno, pri čemer je CIMIC podporni element in ne ključni izvajalec projektov (Kristovič 2017).

Dejstvo, da LMT, ki že vrsto let delujejo na Kosovu in izvajajo naloge tipične za CIMIC, kljub prepoznani potrebi in notranjih prizadevanjih niso bile nikoli usposobljene po CIMIC standardih, dokazuje, da SV še zmeraj ne priznava vrednosti CIMIC koncepta.

Problem izgradnje stalne CIMIC enote v SV je bilo pomanjkanje interesa, kontinuitete in konsistence razvojne premice, ki je bila odvisna od hitro spreminjajočih političnih odločitev o prioriteth področjih razvoja. Zato je razvoj CIMIC-a v SV potekal sporadično in stalno CIMIC enoto s končnimi operativnimi zmogljivostmi smo dobili šele l. 2015. Ob sporadičnem razvoju CIMIC zmogljivosti je vprašanje kaj se bo s CIMIC skupino, ki je bila oblikovana za namen NRF za obdobje treh let, zgodilo po izteku obdobja. Ali bodo formacijo ukiniti ali pa se bo nadaljeval razvoj CIMIC skupine, ki bo resnično postala stalni del SV in v okviru katerega se bo lahko začelo intenzivnejše sodelovanje s CFS. Pri tem naj omenim, da v dokumentih in intervjujih nisem zaznala, da se je ob vzpostavitvi stalne CIMIC skupine za NRF načrtovala tudi priključitev CFS, pri čemer predvidevam, da ključni razlog ni težavno sodelovanje med SV in MO, temveč okvir delovanja. Kakor rečeno NRF zahtevajo stalno pripravljeno za hitro napotitev v tujino, njihov ključni namen je namreč hitra reakcija na nastajajoče krize in varnostne spremembe. Glede na njihov namen sklepam, da bo prvotna funkcija CIMIC skupine ocena civilnega okolja in potreb civilnega prebivalstva, pri čemer je vnaprej nemogoče načrtovati kakšen strokovnjak bo v okolju potreben. Dejstvo je, da se bo moral organizacijski koncept in struktura SV prilagajati mednarodnim trendom, saj bo le tako ostala verodostojen partner v mednarodnem okolju. Šteiner poudarja, da k »uvajanju specialnosti v vojski, ki bodo povezane s kibernetiko obrambo ali stabilizacijskim in rekonstrukcijskim delovanjem v mednarodnem okolju, kar je prihodnost usmerjanja vojska, spadajo tudi vprašanja povezovanja ali celo združevanja s civilnimi zmogljivostmi« (Šteiner 2015, 300).

8 SODELOVANJE MED CFS IN SV

CFS je bil oblikovan kot CIMIC zmogljivost, ki bi v MOM delovala skupaj s pripadniki SV. Razvoj vojaške in civilne komponente CIMIC-a naj bi potekal vzporedno, vendar SV do l. 2015 ni razvila stalne CIMIC enote v kateri bi kot civilni element deloval CFS. Sodelovanje na CIMIC področju v MOM se je uresničevalo le tri leta, in sicer od prve napotitve l. 2007 do l. 2010. V tem obdobju so na Kosovu delovale CIMIC skupine, ki so bile sestavljene iz vojaških pripadnikov in CFS. Zakaj se je sodelovanje v takšni obliki prekinilo in kje so ključni problemi odnosa med SV in CFS, je raziskovalo že nekaj slovenskih akademikov in drugih poznavalcev tega področja.

Prva študija primera je bila narejena za delovanje prvih dveh CIMIC skupin na Kosovu. Janja Vuga in Bojan Gregorič sta raziskovala kako se je sistem CFS uveljavil v prvi izkušnji in kako je potekalo sodelovanje s SV. Ugotovila sta, da CFS niso ustrezno razumeli subordinacijskih razmerij v MOM, saj so menili, da so neposredno podrejeni MO na katerem so bili za čas napotitve zaposleni. Kljub temu, da so kmalu spoznali in sprejeli, da za izvajanje CIMIC projektov potrebujejo soglasje pristojnega vojaškega poveljnika kateremu so neposredno podrejeni, so CFS imeli težave z načelom podrejanja, ki jim ni omogočal samostojnega odločanja in dela. Tako vojaški pripadniki

kot CFS so izjavili, da niso vajeni dela v tako drugačni organizacijski kulturi. Poleg tega pripadniki SV niso prav dobro razumeli kakšen je namen CFS in kaj bi z njimi počeli. Zaradi tega so CFS pre pogosto opravljali dela za katera so bili prekvalificirani in bi jih lahko izvajali vojaški pripadniki sami. Njihovo specifično strokovno znanje je bilo premalo izkoriščeno. Druga težava je bila čas napotitve, saj CFS za izvajanje projektov na svojem strokovnem področju po navadi potrebujejo dlje časa kakor traja rotacija pripadnikov SV, to je šest mesecev. Posledica tega so bili nedokončani projekti, ki so jih morali prevzeti CFS v naslednji rotaciji (Gregorič in Vuga 2009).

Rok Zupančič v študiji primera v kateri raziskuje uresničevanje CIMIC koncepta v RS ugotavlja, da zapleten odnos med pripadniki vojske in civilnimi strokovnjaki še zdaleč ni značilen le za RS. Izzivi sodelovanja med civilno in vojaško komponento izvirajo že iz različnih organizacijskih kultur iz katerih izhajata. Za vojsko je značilna toga struktura s hierarhično organizacijo dela, medtem ko civilni strokovnjaki delujejo v veliko bolj fleksibilnem okolju za katerega je značilna horizontalna koordinacija dela. Oblikovanost organizacijskih okvirjev se opira tudi na naravo nalog, saj so vojaške naloge po navadi bolj kratkoročne narave izpeljane s hitro in strogo organizacijo dela, na drugi strani pa civilni strokovnjaki običajno izvajajo dolgoročne razvojne projekte, ki zahtevajo več prožnosti (Zupančič 2015, 465). Tudi v RS problematika sodelovanja med SV in civilnimi strokovnjaki izvira iz delovanja v različnih organizacijskih okoljih. Tako ena kot druga stran morebiti ne razume ali noče razumeti nasprotne organizacijske kulture in jo zaradi tega zavrača. Vojaški poveljniki menijo, da CFS kot CIMIC element ne more delovati avtonomno in mora spoštovati poveljnikove ukaze, saj je CIMIC vojaška funkcija podrejena poveljnikovemu mandatu. Pri tem so poudarili, da bi morali biti CFS bolj ubogljivi. Civilni strokovnjaki se zavedajo, da brez vojaške logistične in varnostne podpore ne morejo izvajati svojih nalog vendar menijo, da vojaški uslužbenci po nepotrebnem zakomplicirajo enostavne naloge. Kljub temu pa obe strani v primerjavi z ostalimi državami članicami Nata CIMIC koncept ocenjujeta bolj pozitivno, kar Zupančič pripisuje skupnemu usposabljanju. Prav tako obe strani priznavati komparativne prednosti nasprotne strani, vendar nista sposobni oblikovati kompromisnega delovnega okolja, v katerem bi vzpostavili komplementarno sodelovanje (Zupančič 2015, 475–480).

Srečko Zajc ugotavlja, da je sistem zagotavljanja CFS in skupno usposabljanje s SV sicer dobro urejeno, zakomplicira pa se v praktičnem nastopu v MOM. Civilni strokovnjaki še zmeraj premalo poznajo vojaško delovanje in nezadostno razumejo vojaško organizacijo, vojaški uslužbenci pa ne priznavajo dodane vrednosti CFS. Medsebojno razumevanje in sodelovanje v skupnem in skladnem razvijanju zmogljivosti med SV in MO mora postati cilj prihodnosti. Civilni in vojaški del pa morata sodelovati v vseh fazah misije, to je od priprav in načrtovanja od dejanske izvedbe (Zajc 2014, 29). Druga težava, ki jo izpostavlja in posledica katere je tudi preoblikovanje vloge CFS, je

t.i. manjkajoči člen CIMIC koncepta v RS. SV bi morala razviti lastne zmogljivosti za CIMIC, kar bi pripomoglo tudi k posodabljanju SV in njeni večji konkurenčnosti v mednarodnem okolju. Zaradi manjkajočega ključnega elementa, to je stalna CIMIC skupina v SV, se civilni prispevek RS v MOM uresničuje zgolj s posameznimi CFS, kateri bi potemtakem morali imeti več avtonomije. Posledica nesinhronega razvoja je nadgradnja CFS funkcije, ki v svojem delovanju presega nivo funkcionalnega strokovnjaka in izvaja tudi atipične CIMIC naloge (Zajc 2013, 12). Že prve izkušnje iz Kosova, kjer so CFS delovali v okviru slovenskega kontingenta, niso bi ustrezno analizirane in problemi rešeni. CFS so bili razumljeni kot denarna pomoč in ne kot svetovalci poveljniku, kar bi slednjemu zagotovilo boljše odločanje in lažje doseganje vojaških ciljev. Ker obe strani očitno nista pravilno razumeli CIMIC delovanja in lastne vloge v njem, se je integracija CFS v slovenske kontingente prekinila. Srečko Zajc pravi, da se je »koncept CFS znašel med vojaškimi nalogami in cilji ter civilnimi nalogami, ki jih ureja Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije, kar je v pristojnosti Ministrstva za zunanje zadeve.« (Zajc 2016, 32). Slednje se izkazuje z delovanjem v NAT na Kosovu, kjer ne gre več za taktični CIMIC temveč za naloge s področja S&R (Zajc 2016, 32–33).

Dosedanje raziskave in izkušnje pričajo o težavnem odnosu med SV in civilnim delom MO v okviru katerega deluje sistem CFS. Dejstvo, da smo edina država članica Nata, ki je za funkcionalne strokovnjake angažirala civilne osebe in jih kot take poslala na MOM, ni bilo dobro sprejeto s strani SV. Na žalost se je med civilnim in vojaškim delom, tako na politični ravni kakor na terenu v MOM razvilo konkurenčno delovanje namesto komplementarnega. Razvoj obeh delov zato ni potekal vzporedno, rezultat pa je ločeno delovanje v MOM.

9 SISTEM CFS V PRAKSI

Za celovito in temeljito obravnavo razvoja sistema CFS še zdaleč ni dovolj zgolj teoretično raziskovanje. Da sem pridobila odgovore na vprašanja ali se sistem v praksi uresničuje tako kot je bil načrtovano, kateri so največji izzivi in problemi sistema, kako je potekal razvoj in kakšno je sedanje stanje sem govorila z različnimi strokovnjaki, ki so (bili) v sistem vpeti, in sicer z Bojanom Pipenbaherjem (idejni vodja in nosilec cilja oblikovanja sistema CFS), Srečkom Zajcem (CFS v Afganistanu in generalni direktor Direktorata za obrambne zadeve na MO), Melito Šinkovec (CFS v Afganistanu in zaposleno na Direktoratu za obrambno politiko v Sektorju za multilateralo in obrambno diplomacijo), Markom Ogrizkom (CFS v Afganistanu in zaposlen na Direktoratu za obrambne zadeve v Sektorju za načrtovanje) ter z majorjem Miranom Kristovičem (nosilec razvoja CIMIC v SV). Določene informacije, ki se jim pridobila z intervjuji sem uporabila že v prejšnjih poglavjih, v analizi pa podajam še ostale pomembne ugotovitve, ki sem jih razdelila na različna področja.

9.1 Medresorsko sodelovanje

Medresorsko sodelovanje se je na začetku sistema dobro uresničevalo, rezultat pa je sprejem Uredbe. Veliko negotovanja med resorji je bilo le glede »posojanja« lastnih kadrov, saj so z napotitvijo zaposlenega morali zapolniti delovno mesto oz. preoblikovati proces dela. Kljub temu je poleg sprejema Uredbe, dokaz dobrega medresorskega sodelovanja vzpostavitev skupine 90ih CFS iz različnih resorjev (Pipenbaher 2017). O podpori kandidatov s strani nadrejenih je med drugim v svojem diplomskem delu pisala tudi Janja Vuga, ki je z intervjuji prav tako ugotovila, da kar 59% nadrejenih ni zadovoljnih z odhodom zaposlenega v MOM (Vuga 2006, 54).

Ogrizek, ki skrbi za načrtovanje napotitev CFS in je velik poznavalec CFS sistema tako iz vidika operative kot tudi dejanskega opravljanja funkcije, saj je kot CFS deloval v Afganistanu, meni, da medresorsko sodelovanje pred napotitvijo poteka zelo dobro, vendar se izvaja pretežno le z MZZ. Poročila, ki jih CFS pripravljajo med napotitvijo se pošiljajo v OVS, MZZ ter različne notranje organe MO. Sodelovanje z MNZ je omejeno na fazo usposabljanja kamor so vključeni tudi predstavniki SP. Pred odhodom na misijo CFS opravijo posvetovanje na MZZ o prioritetah in nalogah, ki jih bodo izvajali v okolju misije. Kljub posvetu ostaja še veliko prostora za izboljšanje sodelovanja in identifikacije skupnih interesov. Podaja tudi osebno izkušnjo v Afganistanu kjer so pred odhodom na MOM sicer določili prioriteta področja delovanja, vendar poudarja, da so izbrani projekti morali biti del afganistanskega razvojnega načrta in v skladu z razpoložljivimi finančnimi sredstvi, pri čemer tak način izbire projektov ne omogoča veliko medresorskega sodelovanja (Ogrizek 2017).

Podobno navajata tudi Zajc in Šinkovec. Slednja me napotitvijo ni zaznala, da bi potekalo kontinuirano sodelovanje med resorji. Izpostavlja zgolj primer finančnega prispevka MZZ za veterinarski projekt. Meni, da je razlog nezadostnega medresorskega sodelovanja tudi premajhna promocija slovenske vloge v Afganistanu, pri čemer je ISAF in PRT postala osebna zgodba MO v kateri ostali resorji niso videli svoje vloge (Šinkovec 2017). Zajc poudarja, da je bilo pred in med misijo le malo medresorskega sodelovanja, in da je le-to omejeno na sprejem sklepov Vlade RS o sodelovanju v posamezni MOM ter sodelovanje z MZZ v okviru razvojne pomoči. Pomanjkljivo je zlasti na področju kontinuirane analize delovanja v MOM ter izmenjave informacij ter izkušenj različnih resorjev (Zajc 2017).

9.2 Uresničevanje nacionalnih interesov in povezovanje slovenskega gospodarstva z okoljem MOM

CFS ni zgolj izvajalec CIMIC projektov in zmogljivost namenjena za uresničevanja mandata MOM in lokalnih potreb, temveč (vsaj v teoriji) tudi zastopnik nacionalnih interesov in povezovalac slovenskega gospodarstva in drugih interesnih dejavnosti oz. organizacij z okoljem MOM. Tudi Obrambna strategije določa, da bomo v prihodnje v MOM prednostno delovali z gospodarskimi strokovnjaki. Ker je to ena izmed posebnosti slovenskega sistema, me je zanimalo kako so se te naloge uresničevale v praksi.

Srečko Zajc poudarja, da imajo CFS za učinkovito povezovanje slovenskega gospodarstva le malo možnosti. Njihovo delovanje na tem področju je omejeno na iskanje morebitnih podjetij v MOM, ki bi se lahko povezale s slovenskimi in predaja kontaktov. Kot primer navaja poskus vzpostavitve sodelovanja med uspešnimi afganistanskimi podjetji in Gospodarsko zbornico RS, ki je ob začetnem navalu navdušenja kmalu izgubila interes (Zajc 2017).

Naloga povezovanja slovenskega gospodarstva z okoljem MOM je težko izvedljiva in omejena na posredovanje poslovnih stikov. Z Afganistanom ni bilo podpisanega nobene ga gospodarskega sporazuma pri čemer meni, da je bila to praksa Italije in ZDA, ki sta svojo prisotnost izkoristili za črpanje naravnih virov Afganistana, in sicer izkopavanje marmorja. Izpostavlja poizkus povezave farmacijskih podjetij Leka in Krke, saj je v Afganistanu kronično primanjkovalo zdravil vendar s strani RS in slovenskih podjetij ni bilo ustreznega interesa, kar je po vsej verjetnosti povezano s splošnim zaznavanjem Afganistana kot šibke in od vojne opustošene države (Šinkovec 2017).

Smiselno se zdi, da en sam človek v tujem okolju in pod tujim poveljstvom, nima veliko možnosti in vpliva za temeljito uresničevanje nacionalnih interesov in povezovanjem slovenskega gospodarstva z MOM. Menim, da je v primeru izvajanja teh nalog ključna faza pred napotitvijo v MOM, v kateri bi se moralo uresničevati kontinuirano medresorsko sodelovanje, s katerim bi se sprva določilo interese, ki se jih v okolju da uresničevati. Na podlagi identificiranih interesov bi se oblikoval načrt na kakšen način in kdo vse (poleg CFS) bo skrbel za izvajanje nalog. Ob tem bi bilo potrebno identificirati tudi vsa podjetja ter druge interesne organizacije, ki bi lahko v MOM uresničevale svoje poslanstvo in jim okolje MOM predstaviti v luči potencialnega investicijskega prostora.

9.3 Načrtovanje in CIMIC projekti v Afganistanu

Zanima me kako se načrtuje napotitev v MOM in kako so se izvajali CIMIC projekti v Afganistanu. Sodelovanje RS v MOM je odvisno od uradnega stališča slovenske politike, ki določi katera so prioriteta območja. Načrtuje se v okviru vladnih usmeritev, iskanja in prijav na ustrezne razpise, kar počne DOP ter na podlagi razpoložljivih finančnih sredstev. Znotraj MO deluje USMOM kot najvišji organ za sprejemanje odločitev o napotitvah CFS. DOP skrbi za iskanje priložnosti sodelovanja, pripravo finančnih in drugih ocen, ki jih v potrditev pošilja v USMOM. Vsebinske analize dosedanjih izkušenj se sicer ne izvajajo, vendar pa mora vsak CFS ob prihodu iz MOM pripraviti zaključno poročilo delovanja (Ogrizek 2017).

Zajc je procesu priprav na odhod v Afganistan opravil program usposabljanja ter pridobil ustrezne varnostne in logistične napotke s strani SV. Načrt delovanja in CIMIC projektov je bil oblikovan šele po prihodu v Afganistan, saj ga je bilo mogoče oblikovati šele po natančni seznanitvi z načinom delovanja PRT in samim okoljem misije. Osnovno vodilo je predstavljal afganistanski razvojni načrt. Kot edini slovenski predstavnik z omejenimi finančnimi sredstvi se je osredotočil na projekte prenosa znanja. Zaradi finančne omejenosti je bila odločilna usmerjenost v nišna področja, kjer italijanska vojska zaradi nezadostnega znanja in kompetenc ni delovala. Vzpostavil je sodelovanje z univerzo v Heratu in se lotil projektov za katere je menil, da bodo imeli dolgoročen pozitiven vpliv na okolje. Lokalna skupnosti je bila ves čas v projekte aktivno vpeta. Poudarja, da RS nima sredstev za gradnjo šole, vendar pa lahko izobrazijo in usposobi učitelje, ki bodo šole vodili. Vsi projekti so bili izvedeni v skladu z Uredbo oz. po predpisanih postopkih. Upoštevanje vse potrebnih predpisov je povzročilo dolgo časovnico od izbire do dejanske izvedbe projekta (Zajc 2017).

Tudi Melita Šinkovec je bila pred odhodom v MOM ustrezno usposobljena. V procesu priprav je bila sestavljena splošna nacionalna agenda, ki je določala natančnejši načrt po prihodu v PRT Herat. Pred odhodom namreč ni bila seznanjena s pokrajinskim razvojnimi načrtom, zato natančna določitev projektov predhodno ni bila mogoča. Agenda ni določala nacionalnih interesov temveč zgolj interesna področja delovanja MO in MZZ. Izbor projektov je potekal na podlagi nacionalne agende in pokrajinskega razvojnega načrta ter prošenj nevladnih in vladnih organizacij v okolju MOM. Po izboru najbolj ustreznih projektov je oblikovala projektno dokumentacijo, jo poslala v odobritev pristojnemu poveljniku in v domovino na MO. Načeloma je bil skoraj vsak projekt odobren. Tako kot Srečko Zajc izpostavlja, da izvedbo projekta spremlja veliko birokracije in zahteva veliko časa (Šinkovec 2017).

9.4 CFS in vojaška komponenta

CFS, ki sem jih intervjuvala so delovali v CIMIC centru v PRT Herat. Slednji je bil pod poveljstvom italijanske vojske, zato so bili neposredno podrejeni pristojnemu vojaškemu poveljniku. Zanimalo me je kako je potekalo delovanje v vojaškem okolju in pod tujim vojaškim poveljnikom.

Sodelovanje z vojsko je bilo odvisno od poveljnikovega razumevanja namena CFS. Tisti poveljniki, ki se niso ravnali zgolj po striktnih vojaških navodilih in so razumeli dodano vrednost CFS, so dopuščali več avtonomije pri projektih. Tudi CFS je seveda moral dokazati, da so njegove naloge skladne z ukazi in mandatom poveljnika. Obstaja več primerov dobrega kot tudi slabega sodelovanja med CFS in italijanskimi poveljniki. Kot zanimivost pa izpostavlja, da imajo tudi druge države članice Nata težave s harmoničnim delovanjem civilne in vojaške komponente in kot primer navaja odnos med italijansko civilno in vojaško komponento v CIMIC centru, ki sta bili nemalokrat v sporu (Zajc 2017).

Afganistan je izrazito vojaško okolje in tudi CIMIC center je bil večinsko vojaški. Sestavljali so ga italijanski funkcionalni strokovnjaki, ki so bili pogodbeni rezervisti, italijanski vojaki ter občasno tudi ameriški civilni strokovnjaki. Kot tuj nevojaški element je bila pogosto izključena iz komunikacijskega toka. Melita Šinkovec poudarja, da ima vojska zadržan odnos do sodelovanja s civilnimi osebami, pri čemer problem označuje kot splošen in ne značilen zgolj za SV. Prednosti tega, da je CFS civilist vidi v tem, da lažje naveže stik z lokalnim prebivalstvom in ostalimi civilnimi akterji ter možnost daljše napotitve v primerjavi z vojsko, ki kontingente po navadi rotira po šestih mesecih delovanja. Poudarja, da je zelo pomembno, da smo v okolju MOM prisotni dlje časa, saj se pri krajših rotacijah izgubi veliko stikov, znanja in usmeritev, ki so ključni za dolgoročni pozitivni vpliv v okolju (Šinkovec 2017).

Tudi praksa izkazuje, da težava sodelovanje med civilno in vojaško komponento ni izključno problem RS.

9.5 Sodelovanje s SV

Kako poteka sodelovanje s SV in kakšni so pogledi na dejstvo, da je CFS na MOM poslan kot civilna oseba, ugotavljam v tem podpoglavju.

CIMIC in CFS je potrebno ločevati, saj je CIMIC izključno vojaški element, naloga CFS na taktičnem nivoju pa je podpora CIMIC na področjih, kjer SV nima ustreznih strokovnjakov. CFS je v taki obliki deloval le na Kosovu do l. 2010. Kljub temu, da planski dokumenti določajo intenzivnejše sodelovanje s SV, slednja od prekinitve sodelovanja v MOM niti enkrat ni izkazala potrebe po CFS. Sodelovanje s SV poteka le v fazi usposabljanja, v kateri je SV zadožena za

varnostno usposabljanje in logistiko. Prav septembra letos bodo skupaj s SV v Mariboru izvedli akreditiran Nato CIMIC staff and field worker tečaj na katerem se bodo skupaj usposabljali CFS in pripadniki SV (Ogrizek 2017).

Skupno usposabljanje je izredno pomembno, saj omogoča konvergenco vojaškega in civilnega pogleda na CIMIC in razumevanja lastne vloge v njem. V prihodnje bo potrebno poskrbeti, da se bodo usposabljanja čim več izvajala na domačih tleh in ne v tujini kakor je bila praksa zadnjih let.

Zanimalo me je tudi, zakaj ni bil uresničen cilj planskih dokumentov, ki je določal prenos nalog CFS na območje delovanja SV v Afganistanu, kjer bi bila njihova primarna naloga podpora slovenskemu kontingentu.

Razlog zakaj CFS ni bil del slovenskega kontingenta v Afganistanu je bila vsebinska nekomplementarnost nalog in nerazumevanje namena CFS tako s strani SV kot tudi nacionalne garde Kolorada, ki je skupaj s SV skrbel za usposabljanje afganistanskih varnostnih sil. Kot zanimivost izpostavlja dejstvo, da poveljnik slovenskega kontingenta ni bil obveščen o njegovem prihodu in namenu njegovega dela, kar nakazuje na slabo komunikacijo med civilnim in vojaškim delom obrambnega sistema (Zajc 2017).

CFS kot neoborožen civilist predstavlja varnostno breme za vojsko, ki je odgovorna za njegovo osebno varnost. SV zatorej predpostavlja, da bi bilo sodelovanje veliko lažje če bi se funkcionalne strokovnjake pred odhodom ustrezno vojaško usposobilo in oborožilo. Marko Ogrizek pa poudarja, da je vprašanje ali je nekdo, ki je bil po hitrem postopku vojaško usposobljen, veliko bolj sposoben poskrbeti za lastno varnost kakor CFS, ki vojaškega usposabljanja ni prejel (Ogrizek 2017).

RS je edina država v Natu v kateri so funkcionalni strokovnjaki civilni. Praksa je namreč, da se strokovnjake črpa iz vojaške rezerve. Če v naboru vojaške rezerve ni iskanega strokovnjaka, se ga poišče v civilnem okolju, zaposli v vojaško rezervo in ustrezno vojaško usposobi. Strokovnjak podpiše pogodbo z vojaško rezervo in je na MOM napoten kot pripadnik vojske in skladno s tem uniformiran, oborožen in integriran v vojaško hierarhijo ter linijo poveljevanja. FS kot pripadnik vojaške rezerve na MOM zasede konkretno mesto podrejeno poveljniku in odnosi so jasno opredeljeni. Finančni nosilec usposabljanja in plače je vojska. Slovenski funkcionalni strokovnjaki so posebnost v Natu, saj na MOM ne odhajajo kot pripadniki SV, temveč so za čas odhoda zaposleni na MO. Na MOM so napoteni kot civilisti in kot taki niso uniformirani ter oboroženi, saj za njihovo varnost skrbi SV. Kljub temu, da je po določbah Uredbe kot tudi po osnovnem namenu CIMIC koncepta funkcionalni strokovnjak podrejen vojaškemu poveljniku, CFS kot civilist za katerega se ni določilo posebno mesto v poveljnikovi formaciji, ni integriran v vojaško hierarhijo in linijo poveljevanja. Je del poveljnikove enote, vendar ni podrejen po vojaških načelih subordinacije, zato poveljnik nima ustreznih mehanizmov kako z njim ravnati. Zaradi omenjene problematike je SV oblikovala idejo, da bi se nabor CFS prenesel v vojaško rezervo. To pomeni, da bi CFS prejeli

ustrezno vojaško usposabljanje, ki bi lahko bilo za njih ustrezno skrajšano. V vseh fazah pred napotitvijo bi potekalo skupno načrtovanje, CFS bi na MOM odšel kot pripadnik SV in ne kot pripadnik MO. Tako bi lahko SV ob oceni civilnega okolja in izkazani potrebi kadarkoli vpoklicala CFS kot del svoje enote. Da je CFS civilist je eden ključnih razlogov, da od l. 2010 SV niti enkrat ni izkazala potrebe po CFS, res pa je tudi, da ima SV v tujini z izjemo na Kosovu, majhne enote, ki so podrejene zavezniškim vojskam, ki po potrebi angažirajo lastne CIMIC zmogljivosti. Predlog ni bil sprejet in CFS ostaja civilna oseba. Kljub temu, da je bilo primarno mišljeno, da bo CFS poslan le na območja slovenskih kontingentov so s spremembo Uredbe omogočili nove oblike napotitev tudi na območja brez prisotnosti SV. Lahko bi rekli, da se je sistem CFS ločil od SV. (Kristovič 2017)

Na vprašanje ali je navezovanje stikov z lokalnim prebivalstvom in civilnimi akterji lažje za civilno osebo odgovarja, da so okolja v katerih se izvaja MOM običajno izrazito patriarhalna in v katerih je uniforma znak spoštovanja in avtoritete, zaradi česar vojaški pripadniki vzbujajo zaupanje in spoštovanje (Kristovič 2017).

CFS ostaja konfliktno področje med SV in civilnim delom MO. Če bi CFS deloval kot vojaška oseba ne bi predstavljal varnostnega bremena za SV, na drugi strani pa se je treba vprašati tudi o percepciji okolja - ali bo slednje bolj pozitivno zaznavalo vojaško ali civilno osebo (Zajc 2017).

9.6 Sistem CFS: Preteklost, danes in prihodnost

Do leta 2008 je razvoj sistema potekal po zastavljenih ciljih. Leta 2007 je skupina desetih CFS pridobila certifikat Nata, ki potrjuje njihovo sposobnost delovanja na kateri koli ravni operacije. Certifikat je bil sicer izdan za skupino desetih na vaji preverjenih CFS, vendar se njegova veljavnost nanaša na celotno skupino CFS. Po nekaj letih uspešnega angažiranja CFS na zahodnem Balkanu in Afganistanu pa se izgubi ciljno naravnano vsebinsko delovanje in se CFS pošilja zgolj priložnostno. Meni, da je zastoj posledica finančnega primanjkljaja in nezadostne politične podpore za nadaljnji razvoj sistema (Pipenbaher 2017).

Na podlagi pogovora sem oblikovala mnenje, da posledica neučinkovitega sodelovanja med civilnim in vojaškim delom pri skupnem razvoju CIMIC zmogljivosti ne izvira le iz prvih izkušenj v MOM, kjer sta med seboj trčili različni organizacijski kulturi. Globlji problem izhaja že iz splošne nezmožnosti ustreznega sodelovanja med civilnim in vojaškim delom obrambnega sistema. Neharmonično uravnan obrambni sistem pa ne more kontinuirano zagotavljati podpore sistemu, za katerega je nujno dobro sodelovanje med civilnim in vojaškim delom.

Drug problem, ki se izpostavlja je cikel sistema. Slednji je sestavljen iz nabora in izbora strokovnjakov, usposabljanja, napotitve, vrnitve in učenja iz izkušenj in mora poteka neprekinjeno, da se sistem lahko nadgrajuje. Cikličnost sistema je pogojena s politično podporo, kontinuiranim

medresorskim sodelovanjem in učenja iz izkušenj. Tekom let pa se vsi pogoji niso izpolnjevali in cikel je bil prekinjen (Pipenbaher 2017).

Prekinjena cikličnost sistema je verjetno eden od razlogov zakaj je prišlo do transformacije vloge CFS. Zaradi pomanjkanja analize prvih izkušenj in oblikovanja ustreznih rešitev se je sodelovanje s slovenskimi kontingenti na taktičnem nivoju popolnoma prekinilo. Njihov prvotni namen kot strokovnjak za specifično področje v MOM se je izgubil, inštitut CFS pa se sedaj uporablja zgolj priložnostno. Pozitivna plat tega je razvoj CFS v zmogljivost s kompetencami delovanja na vseh ravneh, to je strateški, operativni in taktični, njihovo delo v tujini pa je s strani Nata pozitivno ocenjeno.

Potreben je korenit premislek o nadaljnji vlogi CFS zlasti v okviru CIMIC - vprašanje, ki se postavlja je ali ga je še smiselno razvijati in usposabljati kot CIMIC zmogljivost, saj še zdaleč ne gre več za tipičen CIMIC element. Danes namreč ne delujejo na taktični ravni na terenu MOM, temveč kot obrambni svetovalci na operativni ravni v pisarnah Nata. Za oblikovanje ustreznih rešitev potrebno sodelovanje med MO, GŠSV, MZZ in MNZ, rešitve pa morajo temeljiti na podlagi izkušenj in skupnih točk posameznih strategij, to so razvojna strategija, strategija zunanje politike in obrambna strategija. Žal pa trenutno sodelovanje med resorji še ni na taki stopnji (Srečko Zajc 2017).

Tudi Šinkovec meni, da CFS danes ni več tipičen CIMIC element. Prvi CFS so delovali na terenu in izvajali CIMIC naloge, vendar se je v okviru MO identificirala potreba po napotitvi CFS v druge strukture in organe Nata. Z izgubo priložnosti sodelovanja na taktičnih ravneh v misijah in identifikacijo novih ravni sodelovanja se je izgubil prvotni namen CFS, vendar je bila Uredba zasnovana in dopolnjena na način, ki omogoča tudi druge načine napotitev (Šinkovec 2017).

Zanimivo je tudi, da Nato sam razvija in daje čedalje večji poudarek civilni ekspertizi. Znotraj Nata poznamo tudi specialiste za celovit pristop, civilne eksperte za civilno krizno načrtovanje, zmogljivosti specializirane za S&R, ki so sicer vsi civilni strokovnjaki, vendar opravljajo različne vloge. »Natovi civilni eksperti, specialisti za celovit pristop in strokovnjaki za S&R so nevojaške zmogljivosti, medtem ko so (civilni) funkcionalni strokovnjaki nacionalna vojaška zmogljivost.« (Pipenbaher 2016, 29). »Bistvena razlika med FS in npr. civilnimi eksperti je v specializaciji in ravni ekspertiz, ki so pri zadnjih podprte z dolgoletnimi izkušnjami in kakovostjo zagotovljeno z vključenostjo v široka mednarodna in nacionalna strokovnja omrežja. Druga razlika je, da CIMIC ni umeščen na strateško raven, temveč se uresničuje na operativni in taktični ravni v podporo misiji poveljnikov. CFS združuje lastnosti vseh teh strokovnjakov, kar je naša prednost.« (Pipenbaher 2016, 28).

Kljub gospodarski krizi in manjšanju obrambnih izdatkov, so se finančna sredstva in število napotitev CFS tekom letom višala. To pomeni, da delovanje s CFS ostaja pomembno področje, ki

ga je v prihodnosti potrebno še razvijati. Sistem zagotavljanja CFS deluje čeprav ne s primarnim namenom nastanka. O rednem izpolnjevanju zadanih ciljev letno poročajo Natu, ki z inšpekcijami preverja verodostojnost podatkov. Skupnega razvoja s CIMIC elementom v SV ni bilo, zato so se usmerili v nove priložnosti. Spremembe in dopolnitve Uredbe sprejete l.2016 so razširile možnosti napotitev ter podaljšale čas napotitve, kar omogoča, da danes CFS v tujini večinoma delujejo v enoletnih misijah. Potrebno pa je dodati, da pri tem ne gre za opravljanje CIMIC nalog. Uredba omogoča napotitev v katerokoli misijo ali organizacijo na obrambnem področju, zato CFS ni izključno Natova zmogljivost, čeprav je do sedaj deloval le v Nato misijah. Možnost napotitve v operacije EU in OZN obstaja, vprašanje pa je ali bo razvoj šel v širitev sodelovanja z drugimi mednarodnimi organizacijami, s katerimi sicer intenzivneje sodeluje MZZ (Ogrizek 2017).

Ključne ugotovitve, ki sem jih pridobila iz intervjujev so sledeče:

- Medresorsko sodelovanje je uspešno na področju evidentiranja kandidatov in oblikovanja sklepov za Vlado RS, v drugih fazah sistema kot so priprave, podpora med napotitvijo, analiza izkušenj in oblikovanje skupni rešitev pa je nezadostno;
- Eden od ključnih problemov sistema je pomanjkanje analiz dosedanjih izkušenj na podlagi katerih bi se lahko oblikovale ustrezne rešitve;
- CFS so pred napotitvijo usposobljeni po programu, določila Uredbe se ustrezno upoštevajo;
- Ocena priprave in načrtovanja je sicer omejena le na delovanje v Afganistanu vendar ocenjujem, da je načrtovanje potekalo ustrezno, saj je sledilo osnovnemu razvojnemu načrtu Afganistana. Kljub temu, da je moralo biti delovanje vezano na omenjeni načrt, bi se medresorsko sodelovanje in identifikacija nacionalnih interesov lahko izvedla bolj temeljito;
- Zastopanje nacionalnih interesov in povezovanje slovenskega gospodarstva je področje kjer je CFS le majhen element vpliva. V okvir te zgodbe bi se morali povezati gospodarska diplomacija, slovenska podjetja ter drugi nacionalni predstavniki v MOM, CFS pa bi lahko deloval kot eden izmed veznih členov. Na žalost se je izkazalo, da zaenkrat slovenska gospodarska sfera nima interesov za vzpostavitev gospodarskega sodelovanja s šibkimi državami, res pa je, da se v tem primeru navezujem na Afganistan in predvidevam, da se je na gospodarskem področju bolj aktivno delovalo na Kosovu;
- Sodelovanje s SV je dobro na področju skupnega usposabljanja vendar le-to v zadnjih letih ni potekalo tako redno kakor na začetku. Problematika sodelovanja med SV in CFS ni značilna le za RS in se nanaša na splošen problem trka različnih organizacijskih kultur. Druga vir »spora« med SV in MO je dejstvo, da je CFS na MOM poslan kot civilna oseba. Med napotitvijo je zaposlen na MO in odgovarja tako svojemu (začasnemu) delodajalca kot tudi vojaškemu poveljniku, zato je verjetno težje natančno določiti subordinacijska razmerja.

- Odgovor na vprašanje ali je lažje pridobiti zaupanje lokalne skupnosti kot civilist ali kot vojak je odvisen od subjektivnega mnenja posameznika. Tako civilna kot vojaška oseba poseduje določene prednosti in pomanjkljivosti za navezovanje stika s civilnim prebivalstvom, tako da za zunanji aspekt delovanja težko ocenim kaj je boljša rešitev. Menim pa, da bi bilo za notranje sodelovanje veliko lažje, če bi bil funkcionalni strokovnjak poslan kot vojaška oseba in se tako lažje integriral v vojaško strukturo;
- CFS danes ne predstavlja več CIMIC zmogljivosti temveč strokovnjaka, ki operira na višjih ravneh in opravlja svetovalno funkcijo na politično obrambnem področju. Je hibrid različnih vrst strokovnjakov. Obstaja tudi možnost, da bo v prihodnje napoten tudi v misije drugih mednarodnih organizacij kot sta OZN in EU

10 ZAKLJUČEK

Pregled razvoja sistema CFS, ki je potekal s teoretičnim in empiričnim raziskovanjem, izkazuje nemalo izzivov s katerimi se je soočal.

Prvo hipotezo - **razvoj civilnih funkcionalnih strokovnjakov poteka skladno s planskimi dokumenti Republike Slovenije**, lahko delno potrdim in delno zavrnem, saj so bili določeni cilji izpolnjeni določeni pa ne.

Cilji na začetku sistema so bili ambiciozno naravnani in razvoj je v praksi potekal hitro. Področje so normativno pravno uredili že l. 2006, prvo napotitev izvedli v skladu z načrtovanim ter z rednim usposabljanjem in evidentiranjem do konca 2009 dosegli cilj vzpostavitve skupine 90ih CFS. Planski cilji so določali postopno povečanje sodelovanja s CFS pri čemer cilj SOPR 2007-2012 na podlagi katerega bi od l. 2008 letno napotovali 8 CFS in od l. 2012 15 ni bil izpolnjen. Prav tako RS ni uspelo zagotoviti nadaljevanja dela s CFS na območju Afganistana, res pa je, da bi morali poiskati popolnoma nove okvirje sodelovanja, saj nova Natova misija ne ponuja možnosti za vključitev civilne komponente. Po drugi strani pa je bil cilj kontinuiranega sodelovanja s CFS izpolnjen, saj od vzpostavitve sistema ni bilo leta, ko v tujini ni bil prisoten ali napoten nov CFS. Bolj problematični so bili cilji na področju sodelovanja s SV, saj stalna CIMIC enota v SV ni bila oblikovana, prav tako pa se CFS kot podporni element niso priključili LMT. Kljub temu, da planski dokumenti kot ključni nalogi CFS navajajo podporo slovenskim kontingentom in izvajanje CIMIC projektov, takih nalog po prekinitvi delovanja na Kosovu in kasneje v Afganistanu niso izvajali. Razvoj CIMIC-a znotraj SV in sistema CFS je potekal ločeno in učinkovito sodelovanje z izjemo faze usposabljanja, do danes ni bilo vzpostavljeno. Mnenja strokovnjakov o ustreznosti rešitve, da

CFS v MOM deluje kot civilna oseba se razlikujejo in obe strani podajata argumente, ki so smiselni. Ugotavljam, da so tenzije med civilno in vojaško komponento v slovenskem obrambnem sistemu organizacijske in institucionalne narave. V prvem delu gre za trk dveh različnih organizacijskih kultur, ki je značilen za vse države članice Nata, drugi del pa se navezuje na nezmožnost institucionalne preobrazbe obrambnega sistema, ki bi moral stremeti k civilno-vojaški integraciji, zdi pa se, da se dogaja prav nasprotno. V vseh teh letih vojaški in civilni del obrambnega dela nista našla skupne besede in ustvarila harmoničnega delovanja pri zagotavljanju zmogljivosti za Nato.

Drugo hipotezo - **sistem civilnih funkcionalnih strokovnjakov je uveljavljen v praksi**, potrjujem.

Uredba, ki normativno pravno ureja sistema, omogoča veliko prožnosti, kar omogoča nadaljevanje uresničevanja sistema CFS kljub njegovi transformaciji in prekinitvi sodelovanja s SV. MO kot nosilec sistema CFS skrbi za evidenco, redna usposabljanja in vzdrževanje skupine CFS in iskanje novih priložnosti za napotitev. Na področju medresorskega sodelovanja je še veliko prostora za izboljšave, vendar pa poteka dobro na ključnem področju, to je evidentiranje strokovnjakov in oblikovanju gradiva za sprejem sklepov Vlade RS. Na tej točki bi vseeno dodala, da je kontinuirano in sinergično medresorsko sodelovanje nujno za nadaljnji razvoj sistema in za njegovo nadgradnjo. Potrebno bo sprememba miselnosti političnega prostora, ki ne bo zasnovana zgolj na koordinaciji temveč na kooperativi.

Ključna ugotovitev je, da danes CFS ne deluje več kot taktična CIMIC zmogljivost, temveč kot hibrid različnih zmogljivosti kot so funkcionalni strokovnjak, civilna oseba po Zakonu o napotitvi v mednarodne civilne misijo ter različni tipi Natovih civilnih strokovnjakov. Kljub temu, da je bil prvotni namen izgubljen zaradi neučinkovitega sodelovanja SV, CFS vsekakor spada pod zmogljivosti RS, ki so visoko strokovno usposobljene in cenjene. Kot majhna država mednarodne skupnosti ponujamo ogromen bazen strokovnjakov iz raznovrstnih področij, na kar smo zagotovo lahko ponosni. Večanje števila napotitev, širjenje nabora strokovnjakov, napotitev na nova območja delovanja in kontinuitano zagotavljanje finančnih sredstev so dokaz, da se bo sistem še naprej razvijal, po vsej verjetnosti ločeno od SV. Slovenski sistem je *sui-generis* znotraj Nata, vendar se zdi smislen za majhno državo kot je Slovenija, ki nima materialnih virov za oblikovanje večjih CIMIC ali podobnih zmogljivosti in kjer bi bil nabor strokovnjakov izključno iz vojske oz. vojaške rezerve premajhen. Omogočeno je črpanje najboljšega civilnega strokovnega znanja Slovenije.

Bistveno pa je, da bo ustvarjanje kulture sodelovanja v obrambnem sistemu in širšem državnem sistemu, v katerem bodo različni resorji, vladne službe in SV delovali komplementarno in ne konkurenčno, nujno za enotnost delovanja in zastopanja nacionalnih interesov ter multiplikativnega učinkovanja v okolju MOM.

11 LITERATURA

1. *AJP-3.4.9 Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation*. 2013. Dostopno prek: <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/AJP-3.4.9-EDA-V1-E1.pdf> (6. junij 2017).
2. *AJP 9 Nato Civil-Military Co-operation Doctrine*. 2003. Dostopno prek: <http://www.nato.int/ims/docu/ajp-9.pdf> (6. junij 2017).
3. Benedik, Bojan. 2009. Sodelovanje civilnih strokovnjakov na misiji na Kosovu. *Slovenska vojska XVII* (11). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2009/sv09_11.pdf (10. maj 2017).
4. *Civil-Military Cooperation Centre of Excellence*. 2017. Dostopno prek: <http://www.cimic-coe.org/about-cimic/history/> (2. april 2017).
5. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Gregorič, Bojan in Janja Vuga. 2009. Slovenski pogled na civilno – vojaško sodelovanje v operacijah v podporo mir: študija primera slovenskih kontingentov na Kosov (SIKON-A 15 in 16 KFORJA). *Bilten Slovenske vojske* 11 (1). Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/bilten_sv/bilten_sv09_11_1.pdf (10. april 2017).
7. Jelušič, Ljubica. 2005. *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: Založba FDV.
8. Kodrič, Urška in Roman Masten. 2010. Usposobili nove civilne funkcionalne strokovnjake. *Slovenska vojska XVIII* (16). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2010/sv10_16.pdf (17. maj 2017).
9. Kristovič, Miran. 2015. *Funkcijsko področje CIMIC/CMI*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/cvs_posvet15/7pos_POSVET__CIMIC.pdf (13. junij 2017).
10. Kristovič, Miran. 2017. Intervju z avtorico. Maribor, 19. julij.
11. *MC 411/1 Nato Military Policy on Civil-Military Co-operation*. 2003. Dostopno prek: <http://www.nato.int/ims/docu/mc411-1-e.htm> (6. junij 2017).
12. Ministrstvo za obrambo. 2005. *Srednjeročni obrambni program 2005-2010*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/sop_2005_10.pdf (14. marec 2017).
13. --- 2006a. *Srednjeročni obrambni program 2007-2012*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/SOPR_2007-2012_cistopis.pdf (15. marec 2017).

14. --- 2006b. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2005*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/letno_porocilo_2005.pdf (18. marec 2017).
15. --- 2007. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2006*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2006.pdf (19. marec 2017).
16. --- 2008. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2007*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2007.pdf (20. marec 2017).
17. --- 2010. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2009*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2009.pdf (21. marec 2017).
18. --- 2010. *Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/ReDPROSV25_slo_en.pdf (28. april 2017).
19. --- 2011. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2010*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2010.pdf (22. marec 2017).
20. --- 2012. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2011*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2011.pdf (23. marec 2017).
21. --- 2013a. *Srednjeročni obrambni program 2013-2018*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/predpisi/obramba/SOPR2013_2018.pdf (20. marec 2017).
22. --- 2013b. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2012.pdf (16. marec 2017).
23. --- 2014. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2013*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2013.pdf (25. marec 2017).
24. --- 2015. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/javne_objave/2015/LP_MO_2014.pdf (26. marec 2017).

25. --- 2016a. *Srednjeročni obrambni program 2016-2020*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/predpisi/obramba/SOPR2016_2020.pdf (17. marec 2017).
26. --- 2016b. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2015*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2015.pdf (27. marec 2017).
27. --- 2017. *Letno poročilo Ministrstva za obrambo za leto 2016*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2016.pdf (28. marec 2017).
28. *Multinational CIMIC Group*. 2017. Dostopno prek: http://www.cimicgroup.org/about_mncg/history/ (2. april 2017).
29. *NATO*. 2007. Dostopno prek: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue3/english/art2.html> (2. april 2017).
30. Ogrizek, Marko. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 14. junij.
31. Pipenbaher, Bojan. 2008. Usposabljanje civilnih strokovnjakov za CIMIC. *Slovenska vojska XVI* (18). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2008/sv08_18.pdf (17. maj 2017).
32. --- ur. 2009. *Cena (ne)vrednosti: mirovne operacije – teorija in praksa sodelovanja civilnih zmogljivosti v okviru mednarodnih sil*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS, Direktorat za obrambne zadeve, Urad za civilno obrambo, Sektor za civilno obrambo.
33. --- 2012. Civilni funkcionalni strokovnjaki in druge civilne zmogljivosti v MOM. *Slovenska vojska XX* (7). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2012/sv12_07.pdf (18. maj 2017).
34. --- ur. 2016. *Celovita analiza nacionalnih zmogljivosti za vzpostavitev skupnega centra za usposabljanje vojakov, policistov in civilnih oseb za sodelovanje v mirovnih operacijah in misijah OZN*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambno politiko, Sektor za mednarodne operacije in misije.
35. --- 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 8. junij.
36. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. 2006. *Vojaška doktrina*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/vojd2006_slo.pdf (28. april 2017).
37. *Strategic Concept for the defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*. 2010. Dostopno prek: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf (17. junij 2017).

38. *Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah*. Ur. l. RS. 19/2010. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2010-01-0826?sop=2010-01-0826> (13. marec 2017).
39. Šinkovec, Melita. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 7. junij.
40. Šket Jarm, Valerija. 2005. Novi strokovnjaki za civilno-vojaško sodelovanje. *Slovenska vojska XIII* (15). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2005/sv05_15.pdf (15. maj 2017).
41. --- 2006. Civilni strokovnjaki za CIMIC prihodnje leto prvič na misijo. *Slovenska vojska XIV* (18). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2006/sv06_18.pdf (15. maj 2017).
42. --- 2007. Uspešno delo civilnih strokovnjakov za CIMIC na Kosovu. *Slovenska vojska XV* (8). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2007/sv07_08.pdf (15. maj 2017).
43. Šteiner, Alojz. 2015. *Slovenska vojska med tranzicijo in transformacijo*. Ljubljana: Slovenska vojska, Center vojaških šol.
44. *The Alliance's Strategic Concept*. 1999. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm (17. junij 2017).
45. *Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju*. Ur. l. RS 75/2006. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3213?sop=2006-01-3213> (9. maj 2017).
46. *Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju*. Ur. l. RS 51/2016. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016-01-2290/> (9. maj 2017).
47. Vlada Republike Slovenije. 2011. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2010 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 23. junij.
48. --- 2012a. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2011 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 5. junij.
49. --- 2012b. *Obrambna strategije Republike Slovenije*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/predpisi/drugo/obr_strategija.pdf (17. marec 2017).

50. --- 2013. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2012 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 7. junij.
51. --- 2014. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2013 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 19. junij.
52. --- 2015. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2014 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 7. julij.
53. --- 2016. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2015 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 23. junij.
54. --- 2017. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2016 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 23. junij.
55. Vuga, Janja. 2006. *Civilni funkcionalni strokovnjaki v operacijah v podporo miru*. Dostopno prek: <http://dk.fd.v.uni-lj.si/dela/Vuga-Janja.PDF> (17. maj 2017)
56. Zajc, Srečko. 2013. CIMIC in manjkajoči člen. *Slovenska vojska* 13 (3). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2013/sv_13_03.pdf (15. maj 2017).
57. --- 2014. Deset let po vstopu Slovenije v Nato. *Slovenska vojska* 14 (9). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2014/sv_09_14.pdf (15. maj 2017).
58. --- 2016. Čas za posodobitev koncepta. *Slovenska vojska* 16 (5). Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2016/sv_16_5.pdf (16. maj 2017).
59. --- 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 26. maj.
60. *Zakon o napotitvi civilnih oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije (ZNOMCMO)*. Ur. l. RS 20/2006 (24. februar 2006).
61. Zupančič, Rok. 2015. Civil-Military Cooperation in Conflict and Post-Conflict Zones: Needed Marriage Also for Small States? The Case Study of Slovenian Armed Forces in Kosovo and Afghanistan. *The Journal of Slavic Military Studies* 28 (3), 462–480.